ตลอดชีวิตของข้าฯ ที่ผ่านมา ข้าฯ ไม่เคยตัดสินใครให้กลายเป็น “กาฟิรฺ” เพียงเพราะอนุญาตการสร้างภาพยนตร์และมีความเห็นว่าละครเป็นสิ่งอนุญาต (ฮะล้าล) ต่างไปจากประกาศิตขาดของท่านอัลฮาฟิซฺ อะฮฺมัด อัลฆุมารีย์ﷺตามที่ข้าฯ ได้เสนอไปข้างต้น

สิ่งที่จะเห็นกันต่อหลังจากนี้ ก็คงเป็นเพียงความเงียบงันยิ่งกว่าป่าช้า พวกราชครูและเหล่านักเรียนศาสนาอัลอะชาอิเราะฮฺทั่วประเทศไทยนี้ จะไม่มีทางก้าวเท้าออกมาเพื่อตำหนิผู้รู้ทั้งสองท่านนี้ด้วยข้อหา “ฟัตวาสุดโต่ง” หรือ “วินิจฉัยปัญหาศาสนาโดยขาดความละเอียดอ่อนทางวิชาการ” แบบที่พวกเขาได้เคยกล่าวหาข้าฯ เมื่อหลายปีที่แล้วในประเด็นเดียวกันนี้ ในดินแดนของพวกเรา มีสานุศิษย์ผู้สำเร็จการศึกษาจากรั้วมหาวิทยาลัยอัลอัซฮัรมากมายหลายคนดาหน้ากันออกมาพิทักษ์ “ละครไทย” ว่าคือสื่อการเรียนรู้ที่หลักการศาสนาให้การยอมรับ ทั้งที่ละครและภาพยนตร์เหล่านี้ล้วนแปดเปื้อนไปด้วยหลักอะกีดะฮฺที่ขัดกับอิสลาม, การเปิดเผยเอาเราะฮฺและฉากสมสู่กันเยี่ยงพฤติกรรมของสัตว์เดรัจฉาน, การแสดงฉากที่มีกุฟรฺตลอดจนการสอดแทรกแนวคิดที่ทำลายโครงสร้างของศาสนาอิสลาม ลองคิดดูเถิดว่าหากท่านผู้มีศว่า *“คอติมะตุลฮุฟฟาซ (นักท่องจำฮะดีษคนสุดท้ายแห่งเหล่านักท่องจำฮะดีษทั้งหลาย) ท่านอัลอัลลามะฮฺ (ผู้เป็นดุจมหาสมุทรแห่งความรู้) ท่านนักฮะดีษ ท่านอัลฮาฟิซฺ (จำฮะดีษราวหนึ่งแสนบทพร้อมสายรายงาน) ท่านอันนากิด (นักวิภาษสายรายงานและตัวบทฮะดีษ) อัลฟะกีฮฺ (ผู้ถ่องแท้ฟิกฮฺ) ท่านอัซซัยยิด (สายโลหิตของท่านนบี ﷺ) อะฮฺมัด อัลฆุมารีย์ﷺ”* ได้รู้และเห็นปรากฏการณ์นี้ในกรุงสยาม คิดว่าท่านจะแสดงท่าทีอย่างไรต่อเหล่าราชครู “ลูกหม้อรั้วอัลอัซฮัร” พวกนี้?!

۞ ครบรอบวันก่อตั้งมหาวิทยาลัยอัลอัซฮัร

หนังสือ “อัลญามิอุศเศาะฆีร” (الجامع الصغير) เป็นตำราชุดรวมฮะดีษอันทรงคุณค่าของศาสนาอิสลาม ซึ่งได้รับการยกย่องให้เป็นหนังสือในระดับตำนานแห่งวงการฮะดีษไปแล้ว

ผลงานชิ้นเอกนี้ถูกรวบรวมและเรียบเรียงโดยท่านอิมามอัซซุยูฏีย์ ﵀(มีชีวิตระหว่างฮิจเราะฮฺศักราช 849-911) ภายในหนังสือประกอบไปด้วยฮะดีษทั้งสิ้น 10,013 บท[79]

ความท้าทายสำคัญของวงการฮะดีษคือการที่อัซซุยูฏีย์ ﵀ผู้ซึ่งได้รับการเทิดทูนให้เป็นทั้ง "มุจตะฮิดคนสุดท้ายแห่งประชาชาติ" และ "นักท่องจำฮะดีษเรือนแสนคนสุดท้ายของประชาชาติ" ได้ประกาศอย่างมั่นใจว่าตำราชุดนี้ปราศจากฮะดีษปลอมแม้แต่บทเดียว

ยิ่งไปกว่านั้น อัซซุยูฏีย์เคยประกาศตนเป็น "มุญัดดิ๊ด" (นักฟื้นฟูอิสลาม) แห่งศตวรรษที่ 8 ของโลกอิสลาม ตามฮะดีษของท่านนบี ﷺที่กล่าวว่า ทุกปลายหนึ่งร้อยปีของศักราชอิสลามจะปรากฏผู้ฟื้นฟูศาสนาขึ้นมาอย่างไม่ขาดสาย ดังที่ท่านนบี ﷺกล่าวว่า

«إِنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ لِهَذِهِ الأُمَّةِ عَلَى رَأْسِ كُلِّ مِئَةِ سَنَةٍ مَنْ يُجَدِّدُ لَها دِينَها»

"แท้จริงแล้ว พระองค์อัลลอฮฺจะส่ง (บุคคลหนึ่งมา) ให้แก่ประชาชาติอิสลามนี้ในช่วงปลายของทุกศตวรรษ บุคคลซึ่งจะฟื้นฟูศาสนา (อิสลาม) ของประชาชาตินี้ให้กลับมาบริสุทธิ์แก่ประชาชาตินี้อีกครั้ง" (ฮะดีษเศาะฮีฮฺ รายงานโดยอบูดาวูดในซุนันของท่าน)[80]

ตัวบทนี้คือ ตัวบทฮะดีษที่มีความหมายลึกซึ้งเกี่ยวกับการที่พระองค์จะส่งผู้ฟื้นฟูศาสนา (มุญัดดิ๊ด) มาในทุกศตวรรษเพื่อทำให้ศาสนาอิสลามกลับมาบริสุทธิ์ดังเดิม

กล่าวได้ว่า อัซซุยูฏีย์ ﵀คือตำนานอันรุ่งโรจน์ของวงการฮะดีษแห่งโลกอิสลามและแผ่นดินอียิปต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือรั้วมหาวิทยาลัยอัลอัซฮัร ซึ่งเป็นประหนึ่งสถาบันวิชาการที่สืบทอดสายโซ่ความรู้ของอัซซุยูฏีย์ ﵀ไว้บนผืนแผ่นดินอียิปต์

---

[79] จำนวนฮะดีษตามที่ข้าฯ ระบุไปข้างต้น อ้างอิงจากจำนวนที่ท่าน ดร.มุฮัมมัด อิซฮาก มุฮัมมัด อิบรอฮีม ได้นับไว้ โปรดดู มุฮัมมัด บินอิสมาอีล อัลอะมีร อัศศ็อนอานีย์, *อันตันวีรชัรฮุลญามิอฺอัศเศาะฆีร*, เล่ม 11, ตรวจทานโดย มุฮัมมัด อิซฮาก มุฮัมมัด อิบรอฮีม (อัรริยาฎ: มักตะบะฮฺดาริซซะลาม, 1432), หน้า 210. อย่างไรก็ตามจำนวนทั้งหมดของฮะดีษในหนังสือชุดนี้ อาจแตกต่างกันออกไปสำหรับการคำนวณของสำนักพิมพ์อื่น

[80] อบุลฟัฎลฺ ญะลาลุดดีน อับดุรเราะฮฺมาน อัซซุยูฏีย์, *มิรกอตุศศุอูดอิลาซุนันอบีดาวูด*, เล่ม 3, รับผิดชอบโดย มุฮัมมัด ชายิบ ชะรีฟ (บัยรูต: ดารฺอิบนิฮัซมิน, 1433), หน้า 1057.

สำหรับในแง่ของบริบททางการเมือง ท่านอัซซุยูฏีย์ﷺได้ประจักษ์เห็นวันที่ระบอบคิลาฟะฮฺของอับบาซียะฮฺถูกแย่งชิงไปโดยชาวเติร์ก ภายหลังจากที่ชาวเติร์กได้พิชิตชาวอาหรับมุสลิมในสงครามระหว่างคิลาฟะฮฺของอับบาซียะฮฺแห่งอียิปต์และชาวเติร์กแห่งออตโตมัน[81]

อีกสี่ร้อยเก้าปีต่อมา

ถัดมาอีก 409 ปีหลังจากที่อัซซุยูฏีย์ﷺจากโลกใบนี้ไป สตรีผู้หนึ่งจากวงศ์ตระกูลของท่านนบีﷺในแผ่นดินโมร็อกโกได้ให้กำเนิดบุตรชายนามว่า “อะฮฺมัด บุตรของมุฮัมมัด อัลฆุมารีย์” ขึ้นมาในปีฮิจเราะฮฺศักราชที่ 1320 (ค.ศ.1902) ณ เมืองฏ็อนญะฮฺ เด็กน้อยผู้นี้เติบโตขึ้นในบรรยากาศแห่งการแสวงหาความรู้ที่เข้มข้นและค่อย ๆ ทำการไต่ระดับชั้นทางความรู้อย่างเป็นขั้นตอน นับตั้งแต่เริ่มต้นฐานะความเป็นนักศึกษาในรั้วมหาวิทยาลัยอัลอัซฮัร ไปจนถึงวันที่เขากลายมาเป็นนักวิชาการฮะดีษผู้เชี่ยวชาญในระดับที่ถูกสรรเสริญว่าสามารถเทียบเคียงความรู้กับอัลฮาฟิซฺอิบนุฮะญัร, อัซซะคอวีย์และอัซซุยูฏีย์ﷺได้

อิบนุฮะญัรแห่งยุคโดยไม่มีข้อสงสัยสำหรับศิษย์อัลอัซฮัร

ท่านอัลมุฮัดดิษ อัซซัยยิด อับดุลอะซี้ส อัลฆุมารีย์ ได้กล่าวถึงอัลฮาฟิซฺ อะฮฺมัด อิบนุ มุฮัมมัด อัลฆุมารีย์ ผู้เป็นพี่ชายของตนเองไว้ว่า

فلا يوجد له نظيرٌ في مشرق الأرض ومغربها في الإحاطة بأصولها وأقوال أئمتها. وبحقٍ: إنه ابن حجر هذا العصر من غير منازع ولا مخالِف.

[81] ราชวงศ์อับบาซียะฮฺปกครองอียิปต์ไปจนถึงปี ฮ.ศ.923 / ค.ศ. 1517 ซุลฏอนซะลีม อัลเอาวัล (ที่ 1) ก็ได้พิชิตอียิปต์และชามสำเร็จ ส่วนเคาะลีฟะฮฺ “อัลมุตะวักกิลอะลัลลอฮฺ” ก็จำต้องยอมจำนนต่อการพิชิตและยกตำแหน่งการปกครองนี้ให้แก่ราชวงศ์อุษมานียะฮฺ จนกลายมาเป็นอาณาจักรอุษมานียะฮฺในเวลาต่อมา เหตุการณ์นี้นับเป็นการสิ้นสุดการปกครองของชาวอาหรับมุสลิมเชื้อสายกุร็อยชฺอันถูกสืบสานมานับตั้งแต่ท่านอบูบักรฺจวบจนถึง “อัลมุตะวักกิลอะลัลลอฮฺ” และได้ถูกแทนที่ด้วยการปกครองของชาวเติร์กตั้งแต่บัดนั้น โปรดอ่านเพิ่มเติมได้ใน มะฮฺมู้ด มักดีช, *นุศฮะตุลอันศอรฟีอะญาอิบิตตะวารีควัลอัคบาร*, เล่ม 1, ตรวจทานโดย มุฮัมมัด มะฮฺฟูซฺ และ อะลีย์ อัซซะวารีย์ (บัยรูต: ดารุลฆ็อรบฺอัลอิสลามีย์, 1988), หน้า 286.

“ดังนั้นจึงไม่ปรากฏพบผู้ที่มีความรู้เสมอเท่ากับเขา (อะฮฺมัด อัลฆุมารีย์) ได้ในทิศตะวันออกและตะวันตกของโลก ทั้งในแง่ของการรอบรู้ถ้วนทั่วต่อรากฐานของศาสตร์แห่งการรายงานฮะดีษและทัศนะต่าง ๆ ของเหล่านักวิชาการในศาสตร์ของการรายงานฮะดีษ**, และ (ขอพูด) ด้วยกับความจริงเลยว่า แท้จริงแล้วเขา (อัลฮาฟิซฺ อะฮฺมัด อัลฆุมารีย์) คือท่านอิบนุฮะญัรแห่งยุคสมัยนี้ โดยปราศจากผู้โต้แย้งใดและปราศจากผู้ขัดแย้งใด ๆ (ต่อข้อสรุปนี้)**”[82]

สถานะอันสูงส่งที่ท่านอัลฮาฟิซฺ อะฮฺมัด อัลฆุมารีย์ ได้รับจากโลกวิชาการ ย่อมเป็นการไม่สมควรสำหรับนักศึกษาจากรั้วมหาวิทยาลัยอัลอัซฮัรคนใดที่จะมองข้ามหนังสือที่ท่าน “อิบนุฮะญัรแห่งยุคสมัย” ได้ประพันธ์ขึ้น โดยเฉพาะข้อเขียนที่ท่านเปิดโปงท่านอุสตาสมุฮัมมัด ซาฮิด อัลเกาษะรีย์ ดังจะได้นำเสนอต่อไป อินชาอัลลอฮฺ

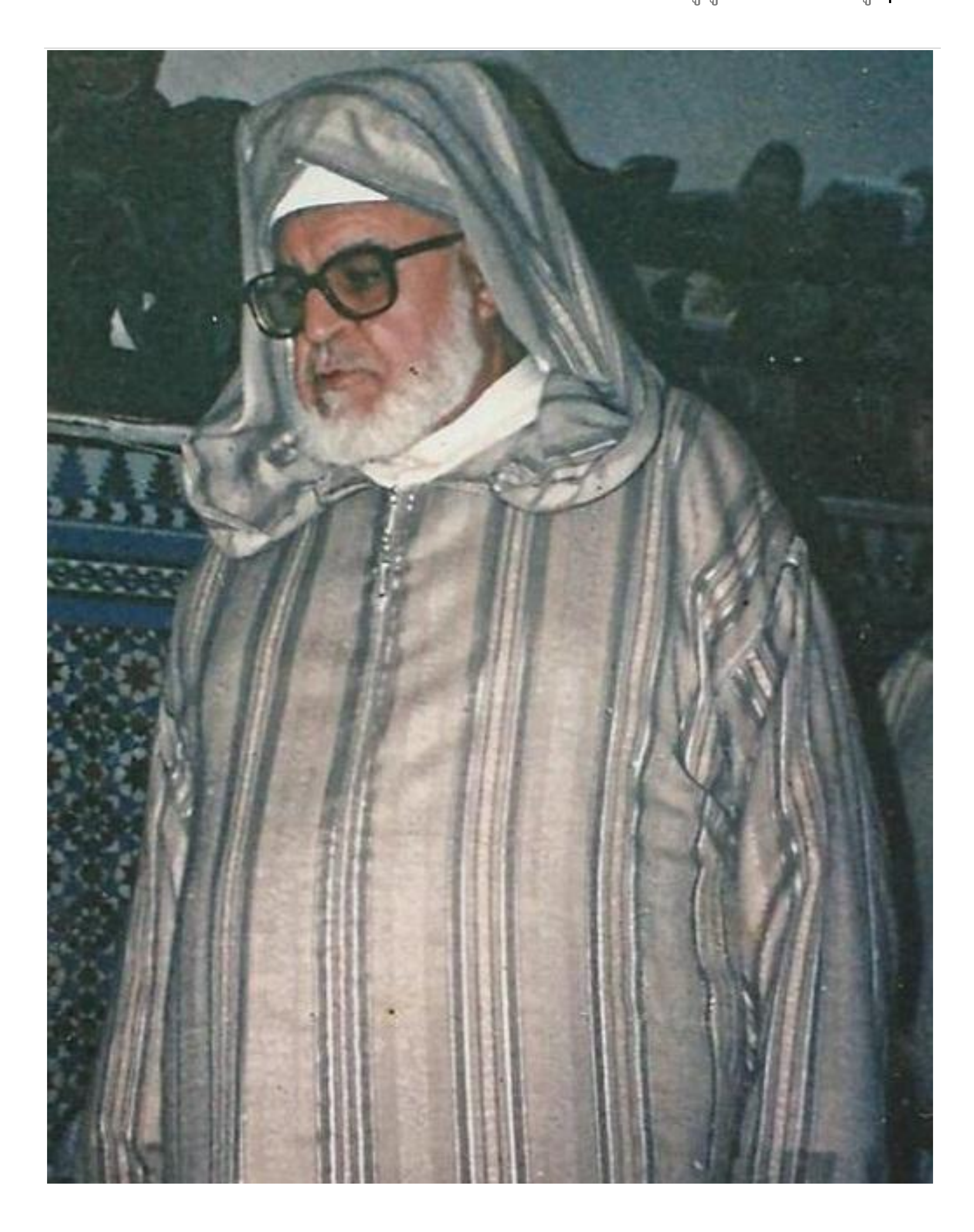
และแล้วความเคลื่อนไหวก็ปรากฏ

ในที่สุด ความเก่งกาจในศาสตร์ฮะดีษของ อะฮฺมัด อัลฆุมารีย์ﷺได้ปรากฏออกมาผ่านปรากฏการณ์อันน่าทึ่งในวงวิชาการฮะดีษโลก จนยากจะเชื่อว่าในช่วงศตวรรษหลังของโลกอิสลามนี้ยังมีผู้ที่สามารถทำสิ่งนี้ไปได้อย่างไร

ในปีฮิจเราะฮ์ศักราชที่ 1369 หรือคริสต์ศักราชที่ 1949 อัลฮาฟิซฺ อะฮฺมัด อัลฆุมารีย์ในวัย 49 ปี ได้เข้าร่วมกับพี่น้องมุสลิมในแผ่นดินโมร็อกโกเพื่อลุกฮือต่อต้านและขับไล่เจ้าอาณานิคมสเปนที่กดขี่ดินแดนโมร็อกโกมาอย่างยาวนาน การต่อสู้ครั้งนี้ทำให้ตัวท่านถูกจับกุมโดยรัฐบาลของเจ้าอาณานิคมสเปนและยังถูกตัดสินประหารชีวิตอีกด้วย (แม้ว่าในภายหลังท่านจะรอดชีวิตมาได้ก็ตาม)

---

[82] อับดุลอะซี้ส บินมุฮัมมัด บินอัศศิดดี้ก อัลฆุมารีย์, *ตะอฺรีฟุลมุอ์ตะซีย์บิอะฮฺวาลินัฟซีย์* (ญากัรตาย์: ดารุรเราฎาะฮฺอัลอิสลามียะฮฺ, 1437), หน้า 83.

ภาพที่ 1.2 อับดุลอะซี้ส อิบนุมุฮัมมัด อิบนุศิดดี้ก อัลฆุมารีย์ นักฮะดีษและน้องชายของอัลฮาฟิซฺ อะฮฺมัด อัลฆุมารีย์

ท่านชัยคอบูอับดิลละฮฺ มุฮัมมัด อัลอันญะรีย์ ได้กล่าวถึงเสี้ยวประวัติส่วนนี้ของอัลฮาฟิซฺ อัลซุมารีย์ ไว้ว่า

كانَ رحمةُ اللهُ تعالى، شِهابًا ثاقِبًا على الكُفّارِ وأعوانِهِم مِنَ العَصرِيِّينَ، فَقَدْ قامَ بِثَورتَيْنِ ضِدَّ الإسبانِ، الأُولى سَنَةَ ١٣٥٥ هـ فورَ عَودَتِهِ مِن مِصرَ، والثانيةَ سَنَةَ ١٣٦٩ هـ، وفي الثانيةِ حُكِمَ عليهِ بالسِّجْنِ مُدَّةَ ثلاثِ سَنواتٍ ونِصفٍ، مع غَرامَةٍ ماليَّةٍ، وخِلال سِجْنِهِ كَتَبَ بَعضَ مُصَنَّفاتِهِ كـ "المُغِيرِ"، و"الجُؤْنَةِ"، و"البَحرِ العَمِيقِ".

كانَ الشَّيخُ رحمةُ اللهُ، مُنذُ خُروجهِ مِن مُعْتَقَلِهِ مُحاطًا بِأَنْواعٍ مِنَ البَلَايَا وضُروبِ الفِتَنِ، فَتارَةً مِن رِجالِ الحُكومَةِ الفَرَنسِيَّةِ، وأُخْرَى مِن رِجالِ الشَّعْبِ المَنْكُوبِ اللَّئِيمِ، وأُخْرَى مِن قِبَلِ الحِزْبِيِّينَ اللَّادينِيِّينَ الفَجَرَةِ المارِقِينَ،

“ท่านอัลฮาฟิซฺ-ขออัลลอฮฺทรงเมตตาท่าน-คือดาวตกที่ส่องแสงสุกสกาวพุ่งใส่ผู้ปฏิเสธศรัทธาและพลพรรคของพวกเขาจากในกลุ่มผู้คลั่งไคล้ในความเป็นสมัยนิยม ซึ่งท่านได้กระทำการลุกฮือต่อต้านชาวสเปนถึงสองครั้ง ครั้งแรกในปี ฮ.ศ.1355 ทันทีที่ท่านกลับมาจากอียิปต์ และครั้งที่สองในปี ฮ.ศ.1369 และในครั้งที่สองนี้ท่านถูกตัดสินจำคุกเป็นเวลาสามปีครึ่งพร้อมกับต้องจ่ายเงินค่าปรับ และระหว่างถูกจองจำ ท่านอัลฮาฟิซฺได้เขียนงานนิพนธ์บางส่วนไว้ เช่น “อัลมุฆีร”, “อัลญุอ์นะฮฺ” และ “อัลบะฮฺรุลอะมีก” นับตั้งแต่ได้ถูกปล่อยตัวจากการคุมขังมา ท่านอัลฮาฟิซฺ-ขอพระองค์อัลลอฮฺทรงเมตตาท่าน-ได้ตกอยู่ท่ามกลางบททดสอบทั้งหลายและชนิดต่าง ๆ ของความวุ่นวายโกลาหล บางครั้งมาจากพวกเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลฝรั่งเศส บางครั้งก็จากมนุษย์ในกลุ่มราษฎรผู้ประสบกับความวิบัติลำเค็ญซึ่งมีพฤติกรรมเถื่อนถ่อยต่ำช้า และอื่นไปจากนั้นก็ (เป็นบททดสอบที่) มาจากฟากของกลุ่มพรรคการเมืองซึ่งไร้ศาสนาอันเป็นกลุ่มการเมืองที่แปดเปื้อนไปด้วยความชั่วช้านอกรีตออกจากศาสนาไปแล้ว”

وهكَذا بَقِيَ مِنَ السِّجْنِ إلى النَّفْيِ عنِ الوَطَنِ إلى الوَسْمِ بالخِيانَةِ، إلى السَّعْيِ في إِذَايَتِهِ إلى استِقلالِ المَغرِبِ العَرَبِيِّ حيثُ فُوجِئَ بِذِكْرِ اسمِهِ في صَفِّ الخَوَنَةِ، والحُكْمِ عليهِم بِأَخْذِ أَمْتِعَتِهِم وأَمْوالِهِم، فَأَخَذُوا دارَهُ الوَحيدَةَ

عندَهُ، فَكانَ ذلكَ سَبَبًا في مُغادَرَةِ المَغرِبِ والهِجْرَةِ إلى الدِّيَارِ المِصْرِيَّةِ. وقد قَضَى بِالقاهِرَةِ، بَعْدَ هِجْرَتِهِ نَحوًا مِنْ ثلاثِ سِنينَ وثَلاثَةِ أَشْهُرٍ.

“และเยี่ยงนี้แหละ คือสภาพความทุกข์ทรมานที่ท่านประสบพบนับตั้งแต่การถูกจองจำ ไปจนถึงการถูกเนรเทศออกจากบ้านเกิดเมืองนอนต่อมาด้วยการถูกตีตราว่าเป็นคนทรยศลามไปจนถึงความพยายามในการประทุษร้ายต่อตัวท่าน จากนั้นก็ไปจนถึงช่วงปลดปล่อยโมร็อกโกให้เป็นเอกราชจากอาณานิคม โดยที่ในตอนนั้นท่านได้ถูกชักนำให้ประสบกับสถานการณ์ที่ไม่คาดหมายด้วยการพบว่าชื่อของท่านถูกระบุให้อยู่ในปีกของกลุ่มผู้ทรยศ (ต่อชาติบ้านเมือง-ผู้แปล) และได้มีการตัดสินให้ยึดทรัพย์สมบัติและเงินทองของคนกลุ่มนี้ไว้ ฉะนั้นพวกเขาจึงยึดบ้านหลังเดียวของท่านไป ซึ่งเป็นเหตุให้ท่านต้องละทิ้งโมร็อกโกไปและอพยพไปยังดินแดนอียิปต์ และท่านอัลฮาฟิซฺได้เสียชีวิตลงในไคโรหลังจากที่ท่านอพยพไปใช้ชีวิตอยู่ที่นั่นเป็นเวลาประมาณสามปีสามเดือน”

وكانَ رَضِيَ اللهُ عنهُ مُنقَطِعَ النَّظِيرِ في الأَخْلاقِ الحَسَنَةِ وَالشِّيمِ السَّنِيَّةِ، عَظِيمَ المِنَنِ، كَثِيرَ النِّعَمِ، طَيِّبَ الأَصْلِ، شَرِيفَ العُنْصُرِ أَبًا وأُمًّا. وَمِنْ أَخْلاقِهِ وَشِيمِهِ العَظِيمَةِ، الجُودُ وسَخَاوَةُ النَّفْسِ والكَرَمُ والتَّواضُعُ... حتَّى إِنَّهُ، كانَ، لا تَسْمَحُ نَفْسُهُ أَنْ يُسَلِّمَ يَدَهُ لِأَحَدٍ يُقَبِّلُها ما لَمْ يُقَبِّلْ هُوَ أَيْضًا يَدَهُ أَوْ رَأْسَهُ، سَوَاءٌ كانَ مِنَ الأَغْنِيَاءِ أَوِ الفُقَرَاءِ. وَمِنْ أَخْلاقِهِ وَفَضَائِلِهِ أَنَّهُ كانَ لا يُحِبُّ الرِّئَاسَةَ، بَلْ كانَ يُبْغِضُها وَيَنْفِرُ مِنَ المَناظِرِ الَّتي يَتَقَدَّمُ فيها على الخَلْقِ، وَمِنْ أَخْلاقِهِ الَّتي امْتازَ بِها على أَبْناءِ جِنْسِهِ دَعْوَتُهُ إِلى العَمَلِ بِالدَّلِيلِ وَقِيامُهُ بِذلِكَ.

“และท่านอัลฮาฟิซฺ-ขอพระองค์อัลลอฮฺทรงพอพระทัยในตัวท่าน-เป็นผู้ที่ไม่มีใครเทียบเท่าตัวท่านได้ในด้านของมารยาทอันงดงามและบุคลิกภาพต่าง ๆ อันสูงส่ง, เป็นผู้ที่มีความยิ่งใหญ่ในการทำความดีเผื่อแผ่คนอื่น เป็นผู้ที่มีความโปรดปรานมากมาย (ทั้งที่ได้รับและเอื้อเฟื้อคนอื่น) เป็นผู้ที่มีต้นกำเนิดที่ดี, เป็นผู้ที่ทรงเกียรติในเรื่องของเชื้อสายทั้งจากฝั่งบิดาและมารดา (สืบเชื้อสายจากท่านนบีมาทั้งสองฟาก-ผู้แปล) และส่วนหนึ่งจากมารยาทของท่านและบุคลิกภาพอันยิ่งใหญ่ของท่าน คือความการุณมีน้ำใจ การมีตัวตนที่ใจกว้าง ความเอื้อเฟื้อ และความถ่อมตน... จนกระทั่งว่าตัวท่านจะไม่ยินยอมให้ผู้ใดมาจูบมือของท่านได้

ตราบใดที่ท่านอัลฮาฟิซฺไม่ได้จูบมือหรือศีรษะของบุคคลนั้นด้วยเช่นกัน ไม่ว่าบุคคลผู้นั้นจะเป็นส่วนหนึ่งจากกลุ่มคนรวยหรือคนจนก็ตาม และส่วนหนึ่งจากมารยาทและความประเสริฐของท่าน คือการที่ท่านอัลฮาฟิซฺไม่ปรารถนาในตำแหน่งความเป็นผู้นำ ยิ่งไปกว่านั้นท่านเกลียดชังมันและหลีกเลี่ยงจากสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ท่านจะต้องเข้าไปอยู่เหนือผู้อื่นภายใต้สถานการณ์เหล่านั้น (ไม่หิวแสง-ผู้แปล) และส่วนหนึ่งจากมารยาทของท่านซึ่งทำให้ท่านโดดเด่นกว่าผู้อื่นในรุ่นของท่านเอง คือการที่ท่านเรียกร้องผู้คนไปสู่การปฏิบัติตนในศาสนาด้วยกับหลักฐาน และการที่ตัวท่านได้ยืนหยัดในหลักการนั้นจริง”[83]

ที่กล่าวไปข้างต้นนี้ คือเสี้ยวเดียวจากเกียรติประวัติชีวิตที่ท่านอัลฮาฟิซฺ อะฮฺมัด อิบนุมุฮัมมัด อัลฆุมารีย์ มีเหนือกว่าบรรดาเหล่าผู้รู้อัลอะชาอิเราะฮฺและผู้รู้ในรั้วมหาวิทยาลัยอัลอัซฮัรซึ่งรับใช้จักรวรรดิอังกฤษอยู่ในขณะนั้น

ระหว่างถูกจองจำในเรือนจำของเจ้าอาณานิคมสเปน ท่านอัลฮาฟิซฺ อัลฆุมารีย์ﷺได้ตัดสินใจเขียนหนังสือที่มีชื่อว่า **“อัลมุฆีรฺอะลัลอะฮาดีษอัลเมาฎูอะฮฺฟิลญามิอิศเศาะฆีร”**[84] หนังสือเล่มนี้คือบทวิจารณ์และตอบโต้หนังสือ “อัลญามิอุศเศาะฆีร” ของอัซซุยูฏีย์ﷺโดยท่านอัลฮาฟิซฺได้เสนอว่า ในบรรดาฮะดีษทั้ง 10,013 บทที่ท่านอัลฮาฟิซฺ อัซซุยูฏีย์ﷺรับรองว่าปราศจากฮะดีษปลอมนั้น ความจริงแล้วกลับมีฮะดีษปลอมแทรกเข้ามามากถึง 459 บท สิ่งที่น่าตื่นตะลึงคือ ท่านอัลฮาฟิซฺﷺได้วิเคราะห์และแจกแจงฮะดีษปลอมทั้ง 459 บทนี้อย่างละเอียดทีละบทจนครบถ้วน โดยอาศัยเพียงความจำเป็นหลักและปราศจากเอกสารอ้างอิงขณะที่ประพันธ์ตำราเล่มนี้อยู่ภายในคุกแห่งนี้!

ท่านอัลฮาฟิซฺ อัลฆุมารีย์ﷺได้กล่าวไว้ในบทนำของหนังสือเล่มนี้ว่า

---

[83] อบุลฟัยฎฺ อะฮฺมัด บินมุฮัมมัด บินอัศศิดดี้ก อัลฆุมารีย์, *อัตตันกีลเอาอัตตักตีลลิมันอะบาฮัตตัมษีล*, หน้า 13-14.

[84] المغير على الأحاديث الموضوعة في الجامع الصغير

ونحن كتبنا هذا على استعجال وفي حالة غربة واعتقال، وبعد عن الوطن والآل، ليس معنا كتب نستعين بها ولا مواد نعتمد عليها، وسمّيته "بالمغير على الأحاديث الموضوعة في الجامع الصغير"، وهي مرتبة على الحروف تبعًا لأصله ورموزه كرموزه.

“และเราได้เขียนงานชิ้นนี้ภายใต้สภาวะที่เร่งรีบและในสภาพที่ต้องเผชิญกับความแปลกถิ่นและถูกคุมขัง, ห่างไกลจากบ้านเกิดและครอบครัว ไม่มีหนังสืออ้างอิงใดอยู่กับเราที่สามารถใช้มันในการตรวจสอบข้อมูลได้และยังไม่มีแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ที่สามารถพึ่งพามันได้ และข้าพเจ้าได้ตั้งชื่อหนังสือเล่มนี้ว่า‘**อัลมุฆีรฺอะลัลอะฮาดีษอัลเมาฎูอะฮฺฟิลญามิอิศเศาะฆีร**’ ซึ่งมันถูกจัดเรียงตามลำดับอักษรที่ถือตามรูปแบบของหนังสือต้นฉบับ และระบบสัญลักษณ์ของมันก็ใช้ระบบเดียวกันกับที่อัซซุยูฏีย์ใช้ในระบบสัญลักษณ์จากต้นฉบับของเขา”[85]

นั่นหมายความว่า ท่านอัลฮาฟิซฺ อัลฆุมารีย์ﷺสามารถจดจำฮะดีษทั้ง 10,013 บท พร้อมสายรายงาน, ลำดับอักษรและระบบสัญลักษณ์ได้อย่างแม่นยำ อีกทั้งยังสามารถจดจำข้อมูลเกี่ยวกับการวิจารณ์ผู้รายงานฮะดีษแต่ละคนได้อย่างลึกซึ้ง เพราะแทบเป็นไปไม่ได้เลยที่ในเรือนจำของเจ้าอาณานิคมสเปนจะมีแหล่งอ้างอิงใด ๆ ให้ค้นคว้า แม้กระทั่งตัวหนังสือต้นฉบับที่บันทึกตัวบทฮะดีษเดิมทั้ง 10,013 บท ก็คงยากเหลือเกินที่ท่านจะหามาอ่านได้ในเรือนจำของพวกสเปน!

ผลงานชิ้นเอกนี้ได้รับการตีพิมพ์มาจนถึงปัจจุบัน และเป็นหลักฐานสำคัญที่ตอกย้ำ “คอติมะตุลฮุฟฟาซ” (นักท่องจำฮะดีษคนสุดท้ายของประชาชาติอิสลาม) ในตัวของท่านอย่างไร้ข้อกังขา เหนือไปกว่าสิ่งใดทั้งหมด ท่านอัลฮาฟิซฺ คือผู้สละตนต่อสู้เพื่อปลดปล่อยแผ่นดินอิสลามให้พ้นจากเจ้าอาณานิคมมุชริกีนและกาฟิรีน การถูกคุมขังถึง 2 ครั้งในชีวิต คือบทพิสูจน์สำคัญถึงความกล้าหาญที่ท่านมีเหนือศัตรูของอิสลาม ต่างไปจากบรรดา “พวกอวดอ้างความรู้” ณ เวลานี้ทั้งในอียิปต์และไทยที่พยายามประจบสอพลอผู้ปฏิเสธเพื่อแลกกับเศษ

---

[85] อะฮฺมัด อัลฆุมารีย์ อัฏฏ็อนญีย์ อัลมัฆริบีย์ อัลฮะซะนีย์, *อัลมุฆีรฺอะลัลอะฮาดีษอัลเมาฎูอะฮฺฟิลญามิอิศเศาะฆีร*, ตรวจทานโดย เราะบีอฺ ชาตีลา (ม.ป.ท.: ชะริกะฮฺดาริลมะชารีอฺลิฏฏิบาอะฮฺวันนัชริวัตเตาซีอฺ, 1429), หน้า 53.

กระดูกปนเนื้อที่พวกมันโยนเป็นรางวัลให้หลังจากเห็นสุนัขรับใช้ “ใส่หมวกขาวแดง” บางคนออกล่า “อิสลามและมุสลิม” มาให้พวกมัน ดังที่เราได้เห็นพวกพัชตุนมาตุรีดีย์ขี้ข้าบางคนอวดชีวิตน่าสมเพชที่ตนเองได้ไปกินเศษอาหารที่พรรคมารผู้หลั่งเลือดมุสลิมได้โยนให้เขาแทะกิน

วันที่ 7 เราะมะฎอนปี ฮ.ศ.1446 นี้ เป็นวันครบรอบการก่อตั้งมหาวิทยาลัยอัลอัซฮัร แม้ข้าฯ จะไม่ใช่ศิษย์จากรั้วมหาวิทยาลัยอัลอัซฮัร แต่ครูผู้สอนและส่งทอดตัวบทฮะดีษให้แก่ข้าฯ ก็เป็นศิษย์จากรั้วมหาวิทยาลัยอัลอัซฮัร[86] และตัวข้าฯ เองยังได้รับอิญาซะฮฺซึ่งสืบสายรายงานไปถึงอัลฮาฟิซฺ อะฮฺมัด อัลฆุมารีย์ จากความเกี่ยวเนื่องกันนี้ ข้าฯ มีข้อคิดที่อยากฝากถึงบรรดาศิษย์แห่งรั้วมหาวิทยาลัยอัลอัซฮัรไว้ดังนี้

๑) จิตวิญญาณของอัลฮาฟิซฺ อะฮฺมัด อิบนุมุฮัมมัด อัลฆุมารีย์ อัลฮะซะนีย์ﷺคือการต่อต้านวัฒนธรรมของพวกกุฟฟารฺตะวันตก ในเรื่องนี้ท่านได้แสดงทัศนะไว้ในหลายจุดจากตำราของท่านดังนี้

وَمِنْ ذَلِكَ التَّشَبُّهُ بِالْكُفَّارِ وَهُوَ مُحَرَّمٌ فِي دِينِ الْإِسْلَامِ كَمَا هُوَ مَعْلُومٌ لِأَهْلِهِ الْعَارِفِينَ بِأُصُولِهِ وَفُرُوعِهِ، فَإِنَّ الدِّينَ مَبْنِيٌّ عَلَى مُخَالَفَتِهِمْ وَالِابْتِعَادِ مِنَ التَّشَبُّهِ بِهِمْ حَتَّى فِيمَا كَانَ مِنْ عِبَادَةِ اللهِ تَعَالَى وَالْقُرْبَةِ إِلَيْهِ، فَقَدْ بَلَغَ النَّبِيُّ ﷺ فِي التَّنْفِيرِ مِنْ ذَلِكَ قَوْلاً وَفِعْلاً وَأَخْبَرَ أَنَّ الْمُتَشَبِّهَ بِهِمْ مَعْدُودٌ مِنْهُمْ وَمَحْشُورٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَعَهُمْ، وَهَذَا أَشَدُّ مَا يَكُونُ فِي الْوَعِيدِ وَأَبْلَغُ مَا يَقَعُ فِي التَّحْذِيرِ.كَمَا أَنَّهُ حَكَمَ بِأَنَّ الْمُتَشَبِّهَ بِهِمْ لَيْسَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ فَقَالَ ﷺ: {وَلَيْسَ مِنَّا مَنْ تَشَبَّهَ بِغَيْرِنَا، لَا تَشَبَّهُوا بِالْيَهُودِ وَلَا بِالنَّصَارَى فَإِنَّ تَسْلِيمَ الْيَهُودِ الْإِشَارَةُ بِالْأَصَابِعِ وَإِنَّ تَسْلِيمَ النَّصَارَى بِالْأَكُفِّ، وَلَا تَقُصُّوا النَّوَاصِي، وَأَحْفُوا الشَّوَارِبَ، وَأَعْفُوا اللِّحَى} رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالطَّبَرَانِيُّ وَاللَّفْظُ لَهُ، وَفِي مُسْنَدِ أَحْمَدَ وَسُنَنِ أَبِي دَاوُدَ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: {مَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ}.

“และส่วนหนึ่งจากหลักฐานที่ชี้ชัดว่าการทำภาพยนตร์คือสิ่งต้องห้ามคือ การเลียนแบบเหล่าผู้ปฏิเสธศรัทธา ซึ่งมันเป็นสิ่งต้องห้ามในศาสนาอิสลาม ดังที่มันคือเรื่องที่ทราบกันดีแก่เหล่าสมาชิกแห่งศาสนาอิสลามอันเป็นเหล่าผู้ที่รู้แจ้งในรากฐานและข้อ

[86] คือท่านอัลลามะฮฺ ดร.มาฮิร ยาซีน อัลฟะฮ์ลฺ ผู้ส่งทอดสายรายงานฮะดีษให้แก่ข้าฯ ดังจะได้กล่าวต่อไปในหนังสือเล่มนี้ อินชาอัลลอฮฺ

ปลีกย่อยของศาสนาอิสลาม ทั้งนี้เพราะศาสนาอิสลามนั้นถูกสร้างขึ้นบนการสวนทางสวนกระแสกับพวกผู้ปฏิเสธและการออกห่างให้ไกลจากการเลียนแบบพวกเขา กระทั่งในสิ่งที่เป็นการเคารพภักดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ และการเข้าใกล้ชิดต่อพระองค์ แน่นอนว่าท่านนบี ﷺ ได้ก้าวไปไกลในการแสดงความรังเกียจต่อสิ่งดังกล่าวนั้น (การเลียนแบบผู้ปฏิเสธ-ผู้แปล) ทั้งในทางคำพูดและการกระทำและท่านก็ได้แจ้งว่าผู้ที่เลียนแบบพวกเขานั้น ถูกนับรวมให้เป็นพวกเดียวกับพวกผู้ปฏิเสธและเป็นผู้ที่ถูกจับรวมกลุ่มกับพวกเขาในวันกิยามะฮฺ และสิ่งนี้ คือเรื่องที่รุนแรงที่สุดของคำสอนที่อยู่ในกลุ่มคำสอนประเภทที่ขู่โทษไว้และหนักหน่วงที่สุดของสิ่งที่จะมีขึ้นในหมวดการปรามให้ออกห่างจากพฤติกรรมหนึ่งใดก็ตาม ดังที่ท่านนบี ﷺ ได้ตัดสินไว้ว่าผู้ที่ลอกเลียนแบบผู้ปฏิเสธ **เขาผู้นั้นก็มิใช่ส่วนหนึ่งจากคนมุสลิม** ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า *และผู้ที่เลียนแบบกลุ่มชนหนึ่งใดที่ไม่ใช่พวกเรา (คนศาสนาอื่น) เขาก็ไม่ใช่ส่วนหนึ่งจากพวกเรา พวกเจ้าจงอย่าเลียนแบบชาวยิวและจงอย่าเลียนแบบชาวคริสต์ เพราะแท้จริงแล้วการอวยพรให้แก่กันของพวกยิว คือการชี้ด้วยนิ้ว และการอวยพรให้แก่กันของชาวคริสต์คือการโบกมือ*[87] *และพวกเจ้าอย่าได้ตัดผมที่ปรกหน้าผาก และพวกเจ้าจงเล็มหนวดและจงปล่อยเคราให้เติบโตสมบูรณ์* รายงานโดยอัตติรมิสีย์และอัฏเฏาะบะรอนีย์ และตัวบทในสำนวนนี้เป็นรายงานของอัฏเฏาะบะรอนีย์ และในมุซนัดของอะฮฺมัดและซุนันของอบีดาวูดมีฮะดีษของอิบนุอุมัร ؓ ซึ่งรายงานมาว่าแท้จริงท่านนบี ﷺ กล่าวว่า *ผู้ใดที่เลียนแบบชนกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด เขาก็เป็นส่วนหนึ่งจากหมู่ชนนั้น”*[88]

وَكَذَلِكَ سَمِعَهُ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ جَمَاعَةٌ مِنَ الصَّحَابَةِ كَحُذَيْفَةَ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، وَأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ وَغَيْرِهِمْ، وَقَالَ أَيْضًا: {تُحْشَرُ كُلُّ نَفْسٍ عَلَى هَوَاهَا فَمَنْ هَوِيَ الْكُفْرَ فَهُوَ مَعَ الْكَفَرَةِ}. وَلِهَذَا قَالَ الحسن قلّما تَشَبَّهَ رَجُلٌ بِقَوْمٍ إِلَّا

---

[87] ชัยคฺอัลบานีย์ได้ตัดสินให้ตัวบทในครึ่งแรกของฮะดีษบทนี้อยู่ในระดับที่ “ฮะซัน” และได้ตัดสินให้ตัวบทในส่วนที่เหลือมีสถานะ “ฮะซันลิฆ็อยริฮิ” โปรดดู มุฮัมมัด นาศิรุดดีน อัลอัลบานีย์, *เศาะฮีฮฺอัตตัรฆีบวัตตัรฮีบ*, เล่ม 3 (อัรริยาฎ: อัลมะตะบะตุลมะอาริฟลินนัชริวัตเตาซีอฺ, 1421), หน้า 33 หมายเลข: (6)-2723.

[88] อบุลฟัยฎฺ อะฮฺมัด บินอัศศิดดี้ก อัลฆุมารีย์, *อิกอมะตุดดะลี้ลอะลาฮุรมะติตตัมษีล*, หน้า 8.

لَحِقَ بِهِمْ يَعْنِي فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، فَإِنَّ التَّشَبُّهَ يَحْمِلُ صَاحِبَهُ عَلَى التَّخَلُّقِ بِأَخْلَاقِ الْمُتَشَبَّهِ بِهِمْ فِي جَمِيعِ عَوَائِدِهِمْ، لِأَنَّ البَاعِثَ عَلَيْهِ حُبُّهُمْ وَتَعْظِيمُهُمْ وَاسْتِحْسَانُ جَمِيعِ أَحْوَالِهِمْ، وَبِذَلِكَ يَتَدَرَّجُ فِي الِانْسِلَاخِ مِنْ عَوَائِدِ الْإِسْلَامِ شَيْئًا فَشَيْئًا حَتَّى لَا يَبْقَى لَدَيْهِ مِنَ الدِّينِ إِلَّا اسْمُهُ، كَمَا هُوَ الْوَاقِعُ الْيَوْمَ، فَوَاللهِ مَا انْسَلَخَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ دِينِهِمْ وَمَرَقُوا مِنْهُ، مُرُوقَ السَّهْمِ مِنَ الرَّمِيَّةِ إِلَّا بِالتَّشَبُّهِ بِالْكُفَّارِ.

“และเช่นเดียวกันนั่นแหละ กลุ่มหนึ่งจากเหล่าสาวกของท่านนบีﷺก็ได้ยินฮะดีษบทนั้นมา เช่นท่านฮุซัยฟะฮฺ, อบูฮุร็อยเราะฮฺ, อะนัซ บินมาลิก และสาวกท่านอื่น ๆ นอกเหนือไปจากนี้ และท่านนบีﷺยังได้กล่าวไว้อีกเช่นกันว่า 'ทุกชีวิตจะถูกรวมเข้าด้วยกันตามความรักปรารถนาของชีวิตนั้น ผู้ใดรักการปฏิเสธศรัทธา เขาก็จะอยู่กับบรรดาผู้ปฏิเสธ'[89] และด้วยเหตุนี้เอง ท่านอัลฮะซันจึงกล่าวว่า น้อยมากที่บุคคลหนึ่งจะลอกเลียนแบบกลุ่มชนหนึ่ง เว้นเสียแต่ว่าเขาจะติดตามคนพวกนั้นไป หมายความว่า ทั้งในดุนยาและอาคิเราะฮฺ[90] เพราะแท้จริงแล้ว การเลียนแบบนั้นจะนำพาผู้กระทำการเลียนแบบให้มีการรับความประพฤติต่าง ๆ ของผู้ที่ถูกเลียนแบบมายึดถือตามในทุกธรรมเนียมปฏิบัติ เนื่องจากตัวกระตุ้นให้เกิดสิ่งนั้น คือความรักที่มีต่อพวกเขาและการเทิดทูนพวกเขา รวมถึงการเห็นดีเห็นงามต่อทุกสภาพการณ์ของพวกเขา ด้วยเหตุนั้นเองเขาจึงค่อย ๆ ถอดถอนตัวเองออกจากธรรมเนียมปฏิบัติต่าง ๆ ของอิสลามอย่างเป็นขั้นตอนทีละนิดทีละหน่อย จนกระทั่งไม่เหลืออะไรจากข้อปฏิบัติทางศาสนาปรากฏ

---

[89] ฮะดีษบทนี้ มีสถานะเฎาะอีฟ (อ่อน) เนื่องจากเกิดปัญหาขึ้นจากผู้รายงานที่มีสถานะอ่อนและความจำไม่ดีถึงสามคนในสายรายงานของฮะดีษบทนี้ แม้ว่าความหมายของฮะดีษจะสอดคล้องกับฮะดีษบทอื่น ๆ ในศาสนา โปรดดูเพิ่มเติมได้ใน มุฮัมมัด นาศิรุดดีน อัลอัลบานีย์, *ซิลซิละฮฺอัลอะฮาดีษอัฎเฎาะอีฟะฮฺวัลเมาฎูอะฮฺวะอะษะรุฮาอัซซัยยิอ์ฟิลอุมมะฮฺ*, เล่ม 12 (อัรริยาฎ: มักตะบะฮฺอัลมะอาริฟลินนัชรฺวัตเตาซีอฺ, 1425), หน้า 847-848 หมายเลข : 5916. โดยสรุปแล้ว ความหมายของฮะดีษบทนี้มีความถูกต้องและสอดคล้องกับความหมายของฮะดีษกระแสอื่น ๆ ในหมวดเดียวกันนี้ โปรดดู มุฮัมมัด บินอิสมาอีล อัลอะมีร อัศศ็อนอานีย์, *อันตันวีรชัรฮุลญามิอฺอัศเศาะฆีร*, ตรวจทานโดย มุฮัมมัด อิซฮาก มุฮัมมัด อิบรอฮีม, เล่ม 8 (อัรริยาฎ: มักตะบะฮฺดาริซซะลาม, 1432), หน้า 207 หมายเลข: 6345.

[90] อิซมาอีล บินมุฮัมมัด อัลอัจลูนีย์ อัลญัรรอฮีย์, *กัชฟุลเคาะฟาอ์วะมุซีลุลอิลบาซอัมมัชตะฮะเราะมินัลอะฮาดีษอะลาอัลซินะตินนาซ*, ตรวจทานโดย ยูซุฟ บินมะฮฺมู้ด อัลฮาจฺ อะฮฺมัด, เล่ม 2 (ม.ป.ท.: มักตะบะตุลอิลมิลฮะดีษ, ม.ป.ป.), หน้า 283.

ให้เห็น ณ ที่ตัวเขาเลยนอกจากชื่อของเขาเท่านั้น (ว่าเป็นมุสลิม) ดังที่มันคือสิ่งที่ได้เกิดขึ้นแล้วในวันนี้ ฉะนั้นขอสาบานต่ออัลลอฮฺเลยว่า มุสลิมทั้งหลายมิได้ถอดถอนตัวพวกเขาออกจากศาสนาของพวกเขาและมิได้หลุดออกไปจากอิสลามอันเป็นการหลุดออกของลูกธนูที่พุ่งออกไปจากเป้า (สัตว์ที่ถูกล่ายิงด้วยลูกธนู-ผู้แปล) นอกจากว่า (ออกไป) ด้วยการเลียนแบบผู้ปฏิเสธศรัทธา”

وَلِهَذَا كَانَ الدِّينُ كَمَا قُلْنَا مَبْنِيًّا مِنْ أَوَّلِهِ إِلَى آخِرِهِ عَلَى مُخَالَفَتِهِمْ فِي كُلِّ شَيْءٍ فِرَارًا مِنَ الْوُقُوعِ فِيمَا وَقَعَتْ فِيهِ الْأُمَّةُ الْآنَ بِتَسَاهُلِهِمْ أَوَّلًا فِي التَّشَبُّهِ بِهِمْ فِي الشَّيْءِ الْيَسِيرِ مُخَالِفِينَ أَوَامِرَ نَبِيِّهِمْ ﷺ فِي ذَلِكَ، ثُمَّ تَدَرَّجَتْ بِهِمُ الْأَحْوَالُ إِلَى أَنْ قَلَّدُوهُمْ فِي كُلِّ شَيْءٍ حَتَّى أَصْبَحُوا يَجْهَلُونَ مِنْ دِينِهِمْ كُلَّ شَيْءٍ، وَأَيْضًا فَإِنَّ التَّشَبُّهَ بِهِمْ وَتَرْوِيجَ مُبْتَدَعَاتِهِمْ وَالتَّخَلُّقَ بِأَخْلَاقِهِمْ إِعْلَاء لِشَأْنِهِمْ، وَتَعْظِيم لِقَدْرِهِمْ وَمُوَالَاة لَهُمْ وَتَوَدُّد إِلَيْهِمْ، وَكُلُّ ذَلِكَ عَظِيمٌ فِي الدِّينِ، بَلْ مُذْهِبٌ لَهُ بِالْكُلِّيَّةِ، نَسْأَلُ اللهَ السَّلَامَةَ،

“และด้วยเหตุนี้เองดังที่เราได้กล่าวไปแล้ว ศาสนาอิสลามจึงเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นบนหลักการของการทำตัวสวนทางไปจากพวกเขา (ผู้ปฏิเสธ) ในทุกสิ่ง เพื่อหลีกหนีจากการตกไปอยู่ในสิ่งที่ประชาชาติอิสลามได้ประสบพบกันแล้วในเวลานี้ ทั้งนี้ด้วยเพราะความสะเพร่าของพวกเขาในเรื่องการเลียนแบบพวกกาฟิรในประเด็นที่เล็กน้อยก่อนในตอนแรก โดยพวกเขาคือผู้ที่ฝ่าฝืนต่อคำสั่งทั้งหลายที่มาจากนบีﷺของพวกเขาในเรื่องการทำตัวสวนทางพวกกาฟิร ต่อมาสถานการณ์ทั้งหลายแหล่ก็ค่อย ๆ ชักนำพวกเขา (มุสลิม) ไปจนถึงขั้นที่ว่าบรรดามุสลิมได้ลอกเลียนแบบพวกกาฟิรฺในทุกสิ่งทุกอย่าง จนกระทั่งบรรดามุสลิมได้กลายสภาพเป็นคนที่ไม่รู้อะไรไปเสียทั้งหมดเลยในเรื่องราวศาสนาของพวกเขาเอง และเช่นเดียวกันนั้น แท้จริงแล้วการลอกเลียนแบบพวกกาฟิรฺ, การแพร่กระจายสิ่งแปลกปลอมที่ถูกสร้างขึ้นใหม่จากพวกเขาและการเปิดรับมารยาทของพวกกาฟิรฺมายึดถือปฏิบัติตาม (ทั้งหมดนี้) คือการโฆษณาให้แก่สถานะภาพของพวกกาฟิร และเป็นการเทิดทูนให้แก่คุณค่าของพวกกาฟิรและยังเป็นการสนับสนุนจุดยืนของพวกเขาและแสดงความรักต่อพวกเขาด้วย และทั้งหมดที่กล่าวไปนั้น คือ

สิ่งที่ใหญ่หลวงในศาสนาอิสลามนี้ ยิ่งไปกว่านั้นมันยังเป็นสิ่งที่เข้ามาทำลายศาสนาทั้งระบบเลยจริง ๆ เราขอความสันติจากพระองค์อัลลอฮฺ”

فَقَدْ قَالَ تَعَالَى: { وَمَن يَتَوَلَّهُم مِّنكُمْ فَإِنَّهُۥ مِنْهُمْ } (الْمَائِدَةُ: ٥١) وَقَالَ تَعَالَى: {لَّا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْـَٔاخِرِ يُوَآدُّونَ مَنْ حَآدَّ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَلَوْ كَانُوٓا۟ ءَابَآءَهُمْ أَوْ أَبْنَآءَهُمْ أَوْ إِخْوَٰنَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ} (الْمُجَادَلَةُ: ٢٢) إِلَى غَيْرِهَا مِنَ الْآيَاتِ الْكَثِيرَةِ، وَالْأَحَادِيثِ الْمُتَعَدِّدَةِ الَّتِي أَفْرَدَهَا ابْنُ تَيْمِيَةَ بِكِتَابِهِ، "اقْتِضَاءِ الصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ مُخَالَفَةَ أَصْحَابِ الْجَحِيمِ"، وَهُوَ مِنْ نَفَائِسِ الْكُتُبِ يَتَعَيَّنُ عَلَى كُلِّ مُؤْمِنٍ قِرَاءَتُهُ حَتَّى يَحْذَرَ هَذِهِ الْبَلِيَّةَ الْعُظْمَى، وَالرَّزِيَّةَ الْكُبْرَى الَّتِي ابْتُلِيَ بِهَا أَكْثَرُ الْمُسْلِمِينَ فَذَهَبَتْ بِدِينِ الْأَكْثَرِينَ مِنْهُمْ، وَرَجَعَتْ بِهِمْ إِلَى جَاهِلِيَّتِهِمُ الْأُولَى، وَلَا مَفَرَّ مِنْ قَضَاءِ اللهِ وَقَدَرِهِ، عَصَمَنَا اللهُ بِمَنِّهِ وَفَضْلِهِ، آمِينَ. وَالْمَقْصُودُ تَنْبِيهُ هَذَا الْجَاهِلِ الْمُفْتِي إِلَى بَعْضِ أَدِلَّةِ تَحْرِيمِ التَّمْثِيلِ دُونَ التَّوَسُّعِ فِي ذَلِكَ، وَاللهُ الْمُسْتَعَانُ.

“พระองค์อัลลอฮฺﷻได้ทรงตรัสไว้แล้วว่า ‘*และผู้ใดในหมู่พวกเจ้าเอาพวกเขามาเป็นมิตรแล้วไซร้ แน่นอนผู้นั้นก็เป็นคนหนึ่งในพวกเขา*’ (5:51) และพระองค์อัลลอฮฺﷻได้ตรัสว่า ‘*เจ้าจะไม่พบหมู่ชนใดที่พวกเขาศรัทธาต่ออัลลอฮฺ และวันปรโลกจะไปรักใคร่ชอบพอผู้ที่ต่อต้านอัลลอฮฺ และเราะซูลของพระองค์ ถึงแม้ว่าพวกเขาจะเป็นพ่อของพวกเขา หรือลูกหลานของพวกเขา หรือพี่น้องของพวกเขา หรือเครือญาติของพวกเขาก็ตาม*’ (58:22) ตลอดจนโองการอื่น ๆ นอกเหนือจากนั้นจากบรรดาโองการต่าง ๆ อันมากมายและรวมถึงฮะดีษจำนวนมากอันซึ่งท่านอิบนุตัยมียะฮฺได้รวบรวมหลักฐานเหล่านั้นไว้เป็นเล่มเฉพาะในหนังสือของท่านที่ชื่อ **'อิกติฎออ์อัศศิรอฏอัลมุซตะกีมมุคอละฟะตะอัศฮาบิลญะฮีม'** ซึ่งมันเป็นหนึ่งในบรรดาหนังสือล้ำค่าที่การศึกษาอ่านมันจะเป็นข้อบังคับเหนือผู้ศรัทธาทุกคนจนกระทั่งว่าผู้ศรัทธาคนหนึ่งจะระแวดระวังต่อวิกฤติศรัทธาอันใหญ่หลวงนี้ และ (จะระแวดระวัง) ต่อความหายนะใหญ่หลวงที่มุสลิมส่วนใหญ่ได้ประสบ ซึ่งมันได้ทลายศาสนาของคนส่วนใหญ่จากในหมู่มุสลิมให้เกิดความเสียหายไปแล้วและได้ทำให้พวกเขาหวนกลับไปสู่ความโง่เขลาเบาปัญญาในยุคแรกก่อนการประกาศอิสลาม และไม่มีทางหนีจากกำหนดและลิขิตความเป็นไปของอัลลอฮฺได้เลย ขออัลลอฮฺทรงคุ้มครองพวกเราด้วยความกรุณาและความ

โปรดปรานของพระองค์ อามีน และเป้าหมาย (ที่ว่าไปทั้งหมดนี้) คือ การเตือนสติคนโง่เขลาที่วินิจฉัยปัญหาศาสนาคนนี้ (อัลญาฮิลอัลมุฟตีย์) ให้ทราบถึงหลักฐานบางส่วนที่บัญญัติศาสนาได้ออกคำสั่งห้ามการสร้างภาพยนตร์ โดยไม่ต้องขยายความในเรื่องนั้นให้มากความ และพระองค์อัลลอฮฺคือผู้ที่ถูกวิงวอนขอความช่วยเหลือ”[91]

คำกล่าวของอัลฮาฟิซฺ อะฮฺมัด อัลฆุมารีย์ ข้างต้นนี้ชี้ให้เห็นว่า ศาสนาอิสลามนั้นวางรากฐานสำคัญอยู่บนฐานของการ “เป็นปฏิปักษ์” ต่อพวกกุฟฟ้ารและมุชริกีน และนักวิชาการที่ประพันธ์หนังสือในเรื่องนี้ไว้อย่างเยี่ยมยอดที่สุดก็คือ ท่านชัยคุลอิสลามอิบนุตัยมียะฮฺ ฉะนั้นบัณฑิตจากรั้วอัลอัซฮัรทั้งหลายสมควรที่จะศึกษาหาประโยชน์เอาจากตำราอันล้ำค่าเล่มนี้[92]

๒) อัลฮาฟิซฺ อัลฆุมารีย์ ยังได้ระบุไว้อีกว่า มีบางบุคคลที่สามารถขึ้นสู่ตำแหน่งในระดับ “ชัยคุลอัซฮัร” (อธิการของมหาวิทยาลัย) ได้เพียงเพราะเจ้าอาณานิคมอังกฤษสนับสนุน ทั้งที่พวกเขาเป็นบุคคลที่โง่เขลาเรื่องศาสนาและยังกระทำตัวฝักใฝ่ตะวันตก อาทิ ชัยคฺมุฮัมมัด มุศเฏาะฟาย์ อัลมะรอฆีย์ และชัยคฺ ดร.มุศเฏาะฟาย์ อับดุรร็อซซาก (ท่านนี้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัยลียองแห่งประเทศฝรั่งเศส) ซึ่งในเรื่องนี้ท่านได้ระบุไว้ว่า

مُصْطَفَى الْمَرَاغِي فَإِنَّهُ كَانَ رَأْسَ الْمَلَاحِدَةِ بِمِصْرَ. وَيَكْفِيكَ أَنَّ الْإِنْجِلِيزَ هُمْ الَّذِينَ وَلَّوْهُ مَشْيَخَةَ الْأَزْهَرِ قَهْرًا بِدُونِ اخْتِيَارٍ، وَلَمَّا وَلِيَ الْمَشْيَخَةَ رَفَعَ قَدْرَ الْإِلْحَادِ وَالْمَلَاحِدَةِ، وَقَرَّرَ تَدْرِيسَ الدِّيَانَةِ الْمَسِيحِيَّةِ في الأزهر للطلبة الصغار بدعوى لتعرف ، فيرد عليها، وَمَا غَرَضُهُ قَبَّحَهُ اللَّهُ إِلَّا لِيُلْقِيَ الشُّبْهَةَ فِي عَقِيدَةِ الطلبة، وَلَوْلَا أَنَّ اللَّهَ خَفَّفَ وَعَجَّلَ بِذَهَابِهِ لَانْتَشَرَ الْإِلْحَادُ انْتِشَارًا وَاسِعًا أَكْثَرَ مِمَّا هُوَ الْآنَ بِالْأَزْهَرِ. وَقَدْ كَانَ لَا يُصَلِّي، وَيَتَشَبَّهُ بِالْإِنْجِلِيزِ فِي كَلَامِهِ وَأَخْلَاقِهِ، حَتَّى إِنِّي زُرْتُهُ يَوْمًا مَعَ بَعْضِ أَصْدِقَائِهِ بِإلحاح منه أي ذلك الصديق، وهو

---

[91] อบุลฟัยฎฺ อะฮฺมัด บินอัศศิดดี้ก อัลฆุมารีย์, *อิกอมะตุดดะลี้ลอะลาฮุรมะติตตัมษีล*, หน้า 7-9.

[92] ประเด็นของการ “เลียนแบบกาฟิร” ท่านสามารถอ่านประกอบและเปรียบเทียบกับข้อเขียนอีกฉบับหนึ่งของท่านอัลฮาฟิซฺได้ใน อบุลฟัยฎฺ อะฮฺมัด บินมุฮัมมัด บินอัศศิดดี้ก อัลฆุมารีย์, *อัตตันกีลเอาอัตตักตีลลิมันอะบาฮัตตัมษีล*, หน้า 42-44.

مُصْطَفَىٰ بك الدِّمْيَاطِيِّ شارح قَصِيدَة إِبْرَاهِيمَ حَافِظ الْعُمَرِيَّة، فَكَانَ يُكَلِّمُنِي، وَالْغِلْيُونُ فِي فَمِهِ كَهَيْأة الْإِنْجِلِيزِ.

"มุศเฏาะฟาย์ อัลมะรอฆีย์ ความจริงแล้วเขานั้นคือ **หัวโจกแห่งพวกปฏิเสธพระเจ้า (พวกเอทิสต์) ในอียิปต์** และเพียงพอแก่ท่านแล้ว (ในการรับทราบข้อกล่าวหานี้) กับความจริงที่ว่า **อังกฤษคือกลุ่มชนที่แต่งตั้งตัวเขาให้ดำรงตำแหน่งชัยคุลอัซฮัรอย่างเผด็จการปราศจากความยินยอมเลือกสรร (จากผู้รู้มุสลิม-ผู้แปล)** และเมื่อเขาเข้ารับตำแหน่งชัยคุลอัซฮัรไป เขาก็ได้เทิดทูนฐานะของลัทธิปฏิเสธพระเจ้าและของพวกเอทิสต์ขึ้น (สู่สังคมและให้คุณค่ากับมันและเป็นเหตุให้มันแพร่กระจาย-ผู้แปล) และเขาได้กำหนดหลักสูตรการสอนศาสนาคริสต์แก่เหล่านักศึกษาตัวน้อย ๆ ในมหาวิทยาลัยอัลอัซฮัรด้วยกับการอ้างว่าเพื่อให้เกิดการถ่องแท้แตกฉาน (ในศาสนาของพวกฝรั่ง) แล้วจะทำการตอบโต้ศาสนาคริสต์ในขั้นต่อมา และเป้าประสงค์ของเขามิใช่อะไรเลย-ขอพระองค์อัลลอฮฺทรงทำให้เขาอัปลักษณ์อดสู-นอกจากเพื่อที่เขาจะได้หว่านเมล็ดพันธุ์แห่งความสงสัยคลางแคลงลงในศรัทธาของเหล่านักเรียน และหากปราศจากการที่พระองค์อัลลอฮฺได้ลด (บททดสอบนี้) ให้เบาลงและได้เร่งให้เขาจากไปแล้วไซร้ ลัทธิปฏิเสธพระเจ้าก็จะแพร่หลายออกไปอย่างแน่นอน โดยแพร่กระจายกินวงกว้างมากกว่าที่เป็นอยู่ในอัลอัซฮัรทุกวันนี้ และตัวเขาก็เป็นคนที่ไม่ละหมาดและก็เป็นคนที่ลอกเลียนแบบพวกอังกฤษทั้งในด้านคำพูดและกิริยามารยาทของเขา จนกระทั่งว่าวันหนึ่งข้าพเจ้าได้ไปเยี่ยมเขาพร้อมกับเพื่อนบางคนของเขาด้วยกับเหตุของการเซ้าซี้ที่มาจากเขาหมายถึงเพื่อนคนนั้นแหละ โดยที่เพื่อนคนนั้นก็คือ มุศเฏาะฟาย์ บิก อัดดิมยาฏีย์ ผู้อธิบายบทกวีอัลอุมะรียะฮ์ ของอิบรอฮีม ฮาฟิซฺ ซึ่งเขา (มุศเฏาะฟาย์ อัลมะรอฆีย์) ได้สนทนากับข้าพเจ้าและไปป์ (สำหรับสูบ) ก็อยู่ในปากของเขาดังกิริยาท่าทางของพวกอังกฤษ"[93]

أن شلتوت كتب ينكر وجوب الإيمان برسول الله صلى الله عليه وسلم، ويقول: إن اليهود والنصارى مسلمون ناجون من النار، وإنما الكفار المشركون أو المنكرون لوجود الله تعالى.

[93] อะฮฺมัด บินมุฮัมมัด บินอัศศิดดี๊ก อัลฆุมารีย์, *อัลญะวาบุลมุฟีดลิซซาอิลิลมุซตะฟีด*, หน้า 42.

"แท้จริงแล้วนายชัลตู้ต[94] ได้เขียน (หนังสือหรือฟัตวา-ผู้แปล) โดยเขาปฏิเสธข้อบังคับทางศาสนาในเรื่องการศรัทธาต่อศาสนทูตของอัลลอฮฺﷺและเขาพูดว่า พวกยิวและคริสต์ คือมุสลิม, เป็นผู้ที่ปลอดภัยจากไฟนรก และความจริงแล้วกาฟิรนั้น ก็มีเพียงแค่พวกเหล่าผู้ตั้งภาคีหรือเหล่าผู้ปฏิเสธการมีอยู่จริงของพระเจ้าเท่านั้น"[95]

وَلَكِنَّ أَهْلَ الْأَزْهَرِ أَصْبَحُوا أَجْهَلَ النَّاسِ بِدِينِ الْإِسْلَامِ وَأَحْوَجَهُمْ إِلَى مَنْ يُعَرِّفُهُمْ بِضَرُورِيَّاتِهِ لَا سِيَّمَا بَعْدَ أَنْ أَصْبَحَ يَتَوَلَّى مَشِيخَتَهُ الْمَلَاحِدَةُ كَمُصْطَفَى الْمَرَاغِيِّ وَالْجَهَلَةُ بِالدِّينِ وَالْمُتَفَرْنِجُونَ كَمُصْطَفَى عَبْدِ الرَّازِقِ وَعَبْدِ الرَّحْمَنِ تَاجِ صَاحِبِ الْقَضِيَّةِ، فَإِنَّهُ مَعَ كَوْنِهِ أَزْهَرِيًّا جَاهِلًا فَقَدْ رَحَلَ إِلَى بَارِيزَ وَأَقَامَ بِهَا مُدَّةً يَتَعَلَّمُ عُلُومَ الْإِفْرَنْجِ، فَرَجَعَ مَفْتُونًا بِهِمْ وَبِحَضَارَتِهِمْ.

"แต่ทว่า ชาวอัลอัซฮัรบัดนี้ได้กลายเป็นผู้คนที่โง่เขลาที่สุดในเรื่องของศาสนาอิสลาม และกลายเป็นกลุ่มคนที่ต้องการผู้รู้มาสอนพวกเขาในเรื่องหลักการพื้นฐานภาคบังคับของศาสนามากที่สุดแล้ว (คือโง่ที่สุดและต้องการผู้รู้ไปสอนยิ่งกว่าใครอื่น-ผู้แปล) โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากที่ตำแหน่ง 'ชัยคุลอัซฮัร' ได้ตกไปอยู่ในมือของพวกไร้ศาสนา ดังเช่น มุศเฏาะฟาย์ อัลมะรอฆีย์ และพวกที่โง่เขลาในเรื่องศาสนาและหลงใหลฝักใฝ่วัฒนธรรมฝรั่งเศส เช่น มุศเฏาะฟาย์ อับดุรร็อซซากและอับดุรเราะฮฺมาน ตาจ[96] ผู้เป็นต้นเรื่องของข้อพิพาทนี้ **ซึ่งควบคู่กันไปกับการที่ตัวเขาเป็นชาวอัซฮัรที่โง่เขลาแล้วนั้น เขาก็ยังได้เดินทางไกลไปยังกรุงปารีสและพำนักอยู่ที่นั่นเป็นระยะเวลาหนึ่งเพื่อเรียนรู้วิทยาการของชาวฝรั่งเศส แล้วเขาก็กลับมาพร้อมกับการประสบบททดสอบในเรื่องความหลงใหลในตัวตนของพวกฝรั่งเศสและหลงใหลในอารยธรรมของพวกเขา**"[97]

[94] มะฮฺมู้ด ชัลตู้ค อดีตชัยคุลอัซฮัรระหว่างปี ค.ศ.1958-1963

[95] อะฮฺมัด บินมุฮัมมัด บินอัศศิดดี้ก อัลฆุมารีย์, *อัลญะวาบุลมุฟีดลิชซาอิลิลมุซตะฟีด*, หน้า 103.

[96] อับดุรเราะฮฺมาน ตาจ ดำรงตำแหน่ง "ชัยคุลอัซฮัร" ระหว่างปี ค.ศ.1954-1958 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาปรัชญาและประวัติศาสตร์ศาสนา มหาวิทยาลัยซอร์บอน ประเทศฝรั่งเศส

[97] อบุลฟัยฎ อะฮฺมัด บินมุฮัมมัด บินอัศศิดดี้ก อัลฆุมารีย์, *อัตตันกีลเอาอัตตักตีลลิมันอะบาฮัตตัมษีล*, หน้า 41.

ท่านอัลฮาฟิซฺ อะฮฺมัด อัลฆุมารีย์ ยังได้กล่าวไว้อีกว่า

فهذا نص من النبيﷺأن التمثيل كذب، والكذب من أكبر الكبائر كما قدمنا. فلا يشك في حرمته إلا جاهل بالدين كشيخ الأزهر المتخرج من باريز.

"ฉะนั้นสิ่งนี้ คือหลักฐานจากท่านนบีﷺที่ชี้ชัดว่าแท้จริงแล้วการทำภาพยนตร์ คือการโกหก และการโกหกนั้นก็เป็นส่วนหนึ่งจากบาปใหญ่ทั้งหลายดังที่เราได้กล่าวกันไปก่อนแล้ว ฉะนั้นไม่มีใครจะสงสัยในความเป็นสิ่งต้องห้ามของการทำภาพยนตร์ นอกจากคนที่โง่เขลาในเรื่องของศาสนา อาทิ ชัยคฺแห่งมหาวิทยาลัยอัลอัซฮัรผู้ซึ่งสำเร็จการศึกษามาจากนครปารีส"[98]

อีกทั้งคณาจารย์ในรั้วมหาวิทยาลัยอัลอัซฮัรหลายท่านได้ออกฟัตวาเปิดรับวัฒนธรรมตะวันตก โดยเฉพาะการอนุญาตให้ถ่ายทำละครซึ่งเฟื่องฟูในอียิปต์ช่วงทศวรรษที่ 40-60 ท่านอัลฮาฟิซฺ อะฮฺมัด อัลฆุมารีย์ﷺจึงได้กล่าวถึงเหล่าผู้รู้ชั้นสูงของอัลอัซฮัรไว้ว่า

فمشيخته باطلة

"และเหล่าชัยคฺแห่งอัลอัซฮัรนั้น คือพวกมดเท็จ"[99]

ปัจจุบัน ผู้มีอำนาจและตำแหน่งสูงบางท่านในสถาบันอัลอัซฮัรยังคงทยอยออกฟัตวาปรับแต่งศาสนาให้สอดรับกับค่านิยมตะวันตกอยู่เสมอโดยไม่ละอาย อาทิ คำสอนของชัยคฺระดับสูงบางคนที่พูดออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ว่า "นิกอบ" (การแต่งตัวด้วยการปกปิดทุกส่วนของสตรียกเว้นดวงตา) มิใช่ข้อบังคับทางศาสนา, มิใช่ข้อส่งเสริมทางศาสนาและมิใช่อัซซุนนะฮฺ เป็นแค่เรื่องประเพณีทางสังคม (ของบางสังคมเท่านั้น) คำสอนเช่นนี้มีแต่สนับสนุนให้ประเทศเอทิสต์อย่างฝรั่งเศสหยิบฉวยเป็นข้ออ้างในการ "สั่งห้าม" การสวมใส่นิกอบของชาวมุสลิมในประเทศฝรั่งเศส ทั้งที่นักวิชาการมุสลิมในอดีตต่างมีมติเอกฉันท์ว่าการสวมใส่นิกอบคือข้อบังคับทางศาสนาเหนือภรรยาทุกคนของท่านนบีﷺแต่สำหรับสตรีผู้

---

[98] อบุลฟัยฎฺ อะฮฺมัด บินมุฮัมมัด บินอัศศิดดี้ก อัลฆุมารีย์, *อัตตันกีลเอาอัตตักตีลลิมันอะบาฮัตตัมษีล*, หน้า 51.

[99] เรื่องเดียวกัน, หน้า 70.

ศรัทธาคนอื่น ๆ นั้น ท่านอับดุลลอฮฺ อิบนุอับบาซ ได้อธิบายว่าพระองค์อัลลอฮฺได้บัญชาให้พวกนางปกปิดใบหน้าของพวกนางเมื่อต้องออกจากบ้านของพวกนางมา และอนุญาตให้เปิดเผยดวงตาเท่านั้น คำกล่าวของท่านอิบนุอับบาซข้างต้นนี้เป็นที่ยอมรับกันของนักอรรถาธิบายอัลกุรอานเกือบทั้งหมดในอดีต แม้แต่ท่านอัลมุฮัดดิษ อับดุลลอฮฺ อัตตะลีดีย์ ﷺ สานุศิษย์คนสำคัญของอัลฮาฟิซฺเองก็ให้การยอมรับที่จะนำเอาคำพูดของท่านอิบนุอับบาซในเรื่องการปิดหน้านี้มาอธิบายประกอบโองการอัลกุรอานบทที่ 33:59 แม้ว่าตัวท่านเองจะไม่ได้ยึดทัศนะที่มองว่าการปกปิดใบหน้าเป็นเรื่องวาญิบก็ตาม[100]

การกล่าวอ้างว่าอัลอัซฮัรเป็นแหล่งพิทักษ์อิสลามโดยละเลยการพิจารณาถึงบริบทประการอื่น ๆ จึงเป็นการโฆษณาที่เกินจริง เนื่องจากผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญหลายรุ่นของสถาบันได้ออกฟัตวาที่สอดคล้องกับค่านิยมตะวันตกมาตลอด โดยเฉพาะฟัตวาปัจจุบันที่สนับสนุนการก่อสร้างวิหารแห่งอัชชิรกฺในเมืองดูไบและฟัตวาที่ระบุว่าการสวมใส่นิกอบไม่ใช่บทบัญญัติของอิสลาม แต่เป็นเพียงประเพณีอาหรับที่ไม่ควรปฏิบัติในดินแดนที่ประชาชนไม่นิยมสวมใส่นิกอบ รวมไปถึงฟัตวาที่อนุญาตมุสลิมร่วมฉลองคริสต์มาส แน่นอนว่าในรั้วมหาวิทยาลัยอัลอัซฮัรย่อมมีนักวิชาการผู้ดำรงรักษาสัจธรรมอยู่ แต่ก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าในรั้วอัลอัซฮัรก็มีผู้รู้หลงผิดปรากฏอยู่เช่นเดียวกัน!

๓) อัลฮาฟิซฺ อะฮฺมัด อัลฆุมารีย์ อัลฮะซะนีย์ ﷺ ได้เรียกร้องให้ละทิ้งการตักลีด (การตามความเห็นของนักวิชาการโดยปราศจากการเข้าใจหลักฐาน) และท่านยังได้ประกาศว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้ชาวอียิปต์ตกเป็นอาณานิคมของจักรวรรดิอังกฤษ ล้วนมาจากการที่

---

[100] อับดุลลอฮฺ บินอับดิลกอดิร อัตตะลีดีย์, *อัลญะวาฮิรอัลลาลิอ์อัลมัศนูอะฮฺฟีตัฟซีริลกุรอานิลอะสีมบิลอะฮาดีษิศเศาะฮีฮะฮฺอัลมัรฟูอะฮฺ*, เล่ม 2 (บัยรูต: ดารุลบะชาอิรอัลอิสลามียะฮฺลิฏฏิบาอะฮฺวันนัชริวัตเตาซีอ, 1424), หน้า 626. เช่นเดียวกับการอธิบายอัลกุรอานบทที่ 24:31 ในหน้าที่ 599 ท่านได้อ้างอิงคำอธิบายของอัลฮาฟิซฺ อิบนุฮะญัร ﷺ มานำเสนอ ซึ่งสรุปได้ว่า บรรดาสตรีผู้ศรัทธานั้นต่างก็ได้ทำการปิดหน้าทันทีเมื่อครั้งที่โองการอัลกุรอานบทนี้ได้ถูกประทานลง เช่นนั้นแล้วจะเป็นไปได้อย่างไรที่คนมีอำนาจระดับสูงของรั้วอัลอัซฮัรได้สอนอะไรเลอะเลือนเยี่ยงนี้ในประเด็นนี้

พวกเขาสูญสิ้น “การศรัทธา” ไปแล้ว ด้วยเหตุที่พวกเขาละทิ้งอะกีดะฮฺของอัซซะลัฟและหันไปยึดถืออะกีดะฮฺของอัลอะชาอิเราะฮฺแทน ท่านอัลฮาฟิซฺ ได้กล่าวว่า

فَإِنَّمَا كَانَ خَيْرُ الْأُمَّةِ أَوَّلَهَا وَآخِرَهَا لِمَا ذَكَرْنَاهُ مِنَ الْعَمَلِ بِالْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ وَنَبْذِ التَّقْلِيدِ عِنْدَ خُرُوجِ الْمَهْدِيِّ، كَمَا كَانَ فِي زَمَنِ الصَّحَابَةِ وَالتَّابِعِينَ وَالسَّلَفِ الصَّالِحِ، وَبَيْنَ ذَلِكَ نَتَجَ أَعْوَجُ بِالتَّقْلِيدِ وَالشِّرْكِ بِاللهِ تَعَالَى، لَوْلَا وُجُودُ الطَّائِفَةِ الْقَائِمَةِ بِأَمْرِ اللهِ بَيْنَ أَظْهُرِهِمْ لَخَسَفَ اللهُ بِهِمْ وَأَنْزَلَ عَلَيْهِمْ صَاعِقَةً مِنَ السَّمَاءِ تَسحقهم كَمَا فَعَلَ بِأَمْثَالِهِمْ مِنَ الْأُمَمِ السَّابقةِ، وَلَكِنَّهُ أَبْدَلَ ذَلِكَ بِتَسْلِيطِ الْكُفَّارِ عَلَيْهِمْ يُذِلُّونَهُمْ وَيسومونهم سوء الْعَذَابَ، وَلَوْ كَانُوا مُؤْمِنِينَ لَمَا فَعَلَ ذَلِكَ بِهِمْ، وَهُوَ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى يَقُولُ : ﴿وَلَن يَجْعَلَ ٱللَّهُ لِلْكَٰفِرِينَ عَلَى ٱلْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا.﴾ [النساء ١٤١] وَيَقُولُ تَعَالَى ﴿وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ ٱلْمُؤْمِنِينَ﴾ [الروم ٤٧]، فَلَمَّا لَمْ يَنْصُرْهُمْ وَجَعَلَ السَّبِيلَ لِلْكَافِرِينَ عَلَيْهِمْ دَلَّ أَنَّهُمْ لَيْسُوا بِمُؤْمِنِينَ، مَعَ أَنَّهُمْ مُعْتَرِفُونَ بِوَحْدَانِيَّتِهِ تَعَالَى، عاملون فِي الظَّاهِرِ بِشَرِيعَتِهِ، وَلَكِنَّهُمْ في الحقيقة مؤمنون برب يعتقدون صفاته عَلَى مَا وَصَفَهُ بِهِ الْأَشْعَرِيُّ وَأَصْحَابُهُ، لَا عَلَى مَا وَصَفَهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى بِهِ نَفْسَهُ فِي كِتَابِهِ وَعَلَى لِسَانِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ،

“แท้จริงแล้ว กลุ่มชนที่ดีที่สุดก็มีเพียงแค่ ชนรุ่นแรกและรุ่นสุดท้ายของประชาชาติอิสลาม เนื่องเพราะสิ่งที่เราได้กล่าวไปแล้วว่า (พวกเขาเป็นกลุ่มชนที่ดีที่สุดได้) เพราะพวกเขามีการปฏิบัติตามคัมภีร์, อัซซุนนะฮฺและการละทิ้งการตักลีด (ตามทัศนะของนักวิชาการโดยปราศจากการพิจารณาหลักฐาน) ณ ตอนที่อัลมะฮฺดีย์ปรากฏตัวขึ้น ดังที่มันได้เกิดขึ้นแล้วในสมัยของบรรดาสาวก, สมัยของอัตตาบิอีนและอัซซะลัฟผู้ทรงคุณธรรม และในช่วงเวลาระหว่างนั้น (ระหว่างยุคแรกและยุคสุดท้าย-ผู้แปล) **ความบิดเบี้ยวเบี่ยงเบนออกจากหนทางอันเที่ยงตรงก็ได้อุบัติขึ้นมาด้วยกับสาเหตุของการตักลีดและการตั้งภาคีต่อพระองค์อัลลอฮฺ** หากไม่มีหมู่คณะที่ยืนหยัดทำตามพระประสงค์ของพระองค์อัลลอฮฺท่ามกลางสังคมของพวกเขาแล้ว แน่นอนว่าพระองค์อัลลอฮฺก็จะทรงทำลายพวกเขาให้ทลายลงไปและจะส่งอสุนีบาตจากท้องฟ้าลงมาซึ่งจะทำลายล้างพวกเขาไป ดังที่พระองค์ได้ทรงกระทำกับบรรดาประชาชาติก่อนหน้านี้ที่มีพฤติกรรมเหมือนกันกับพวกเขา แต่ทว่าพระองค์กลับแทนที่สิ่งนั้นไปด้วยการทำให้บรรดาผู้ปฏิเสธอิสลามมีอำนาจพิชิตพวกเขาลงได้ โดยที่พวกกาฟิรฺนั้นได้ทำให้

ประชาชาติในช่วงเวลานี้ต้องอัปยศตกต่ำลงและได้ทำให้พวกเขาลิ้มรสการทรมานอันชั่วช้า และหากพวกเขาเป็นผู้ศรัทธาแล้วไซร้ พระองค์จะไม่ทรงกระทำเช่นนั้นกับพวกเขาอย่างแน่นอนในขณะที่พระองค์ﷻทรงตรัสว่า-*และอัลลอฮฺจะไม่ทรงให้บรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธามีทางใดเหนือบรรดาผู้ศรัทธาเป็นอันขาด*-(4:141) และพระองค์ﷻกล่าวอีกว่า-*และหน้าที่ของเราคือการช่วยเหลือบรรดาผู้ศรัทธา*-(30:47)” ครั้นเมื่อพระองค์ไม่ทรงช่วยเหลือพวกเขาและยังได้ประทานหนทางให้บรรดาผู้ปฏิเสธมีอำนาจเหนือพวกเขา **จึงชี้ชัดออกมาว่าพวกเขามิใช่ผู้ศรัทธา ทั้งที่พวกเขาคือพวกที่ยอมรับในความเป็นพระเจ้าองค์เดียวของพระองค์และเป็นพวกที่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลามในภาพภายนอกที่ปรากฏ** แต่ทว่าในความเป็นจริงแล้ว พวกเขาคือพวกที่ศรัทธาต่อพระเจ้าองค์ที่ซึ่งพวกเขาจะเชื่อมั่นต่อคุณลักษณะของพระเจ้าองค์นั้นตามสิ่งที่ (อบุลฮะซัน) **อัลอัชอะรีย์และเหล่าผู้ติดตามสำนักของเขาได้พรรณนามันไว้กับพระเจ้าองค์นั้น** มิใช่คุณลักษณะตามที่พระองค์อัลลอฮฺทรงพรรณนาถึงพระองค์เองไว้ในคัมภีร์และก็ยังไม่ใช่คุณลักษณะตามที่ศาสนทูตของอัลลอฮฺได้ทรงสอนไว้จากปากของท่านเอง”

فَذَاك عِنْدَهُمْ رَبٌّ مَهْجُورٌ مَكْفورٌ بِهِ، وَإِنَّمَا هُمْ عَبِيدُ رَبٍّ جَاءهم [بِهِ] الْأَشْعَرِيُّ وَأَفراخ الْمُعْتَزِلَةِ بِصِفَاتٍ يَؤُولُ أَمْرُهَا إِلَى عَدَمِ وُجُودِهِ. فَرَبُّهُمْ خِلَافُ رَبِّ الْعَالَمِينَ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى. ثُمَّ هُمْ عَامِلُونَ بِشَرِيعَةٍ اخْتَرَعَهَا لَهُمْ أَئِمَّتُهُمْ وَابْتَدَعُوهَا لَهُمْ فُقَهَاؤُهُمْ، فَهُمْ عَادِلُونَ بِشَرِيعَتِهِمْ لَا بِشَرِيعَةِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ حَتَّى مَا كَانَ مِنْهَا مُوَافِقًا لِحَدِيثِهِ، لِأَنَّهُمْ مَا عَمِلُوا بِهَا لِأمره وَوُرُودِهَا فِي حَدِيثِهِ، وَإِنَّمَا عَمِلُوا بِهَا لِكَوْنِ أَئِمَّتِهِمْ أَمَرُوهُمْ بِهَا، فَمَا عَمِلُوا بشريعته صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَصْلًا، ولَا فِي الْمُوَافِقِ وَلَا فِي الْمُخَالِفِ.

“ฉะนั้นพระเจ้าตามที่อัลลอฮฺและเราะซูลของพระองค์ได้สอนพวกเรานั้น ณ ที่พวกเขา (อัลอะชาอิเราะฮฺ) คือพระเจ้าที่ถูกเฉยเมยห่างเหินถูกปฏิเสธไป (โดยพวกเขาเอง) **และแท้จริงแล้วพวกเขาเพียงแต่เป็น บ่าวไพร่ของพระเจ้าที่อัลอัชอะรีย์และเหล่าลิ้วล้อของพวกมุอฺตะซิละฮฺนำมาสอน** ด้วยบรรดาคุณลักษณะที่ท้ายที่สุดแล้วจะนำมันไปสู่สภาวะความไร้ตัวตน/ความว่างเปล่าของพระเจ้า ฉะนั้นพระผู้เป็นเจ้าของพวกเขาจึงแตกต่างจากพระผู้

เป็นเจ้าแห่งสากลจักรวาลﷺ ต่อมาพวกเขายังปฏิบัติตามบทบัญญัติศาสนาที่บรรดานักปราชญ์ของพวกเขาคิดค้นและอุตริมันขึ้นมาแก่พวกเขา ดังนั้นพวกเขาจึงยึดถือบทบัญญัติศาสนาของพวกเขาเองเป็นที่ตัดสิน มิใช่ยึดถือบทบัญญัติทางศาสนาของศาสนทูตแห่งอัลลอฮฺ กระทั่งบทบัญญัติส่วนที่สอดคล้องกับฮะดีษของท่านนบีﷺเองก็ตาม ทั้งนี้เพราะพวกเขามิได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติในส่วนที่สอดคล้องกับฮะดีษนบี ﷺเนื่องเพราะคำสั่งของท่านนบีﷺและยังมิได้ปฏิบัติตามเนื่องเพราะมันปรากฏอยู่ในฮะดีษของท่านนบีﷺที่จริงแล้วพวกเขาเพียงแต่ปฏิบัติตามบทบัญญัติส่วนนั้นด้วยสาเหตุเพราะบรรดานักปราชญ์ของพวกเขาสั่งใช้พวกเขาให้ปฏิบัติตามบทบัญญัติส่วนนั้น **เพราะฉะนั้นพวกเขาจึงมิได้เป็นผู้ปฏิบัติตามบทบัญญัติของท่านนบีﷺแต่แรกเริ่มเลยด้วยซ้ำ ไม่ว่าจะเป็นในส่วนที่สอดคล้องหรือส่วนที่ขัดแย้ง (ไม่ว่าฮะดีษของนบีﷺจะสอดคล้องหรือขัดแย้งกับบทบัญญัติทางศาสนาที่พวกเขาปฏิบัติอยู่) ก็ตาม”**[101]

๔) อัลฮาฟิซฺ อะฮฺมัด อัลฆุมารีย์ อัลฮะซะนีย์ﷺคือแบบอย่างแห่งการละทิ้งเรื่องโลกิยะและตำแหน่งอันสูงส่งบนหน้าแผ่นดินที่ทำลายผู้รู้มานักต่อนักแล้ว ทั้งยังเป็นแบบอย่างให้แก่ผู้แสวงหาความรู้ศาสนาทุกคนในด้านของความอิคลาศ (บริสุทธิ์ใจ) ในการศึกษาเล่าเรียน สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นจากการที่ท่านไม่มีวุฒิการศึกษาใด ๆ จากมหาวิทยาลัยอัลอัซฮัร, ไม่เคยรับตำแหน่งใด ๆ, ไม่เคยสอนในมหาวิทยาลัยใด ท่านเพียงแต่สอนศาสนาผู้คนเพื่ออุทิศตัวรับใช้พระเจ้าเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้นอัลฮาฟิซฺยังเป็นมนุษย์ที่หนีห่างจากตำแหน่งลาภยศทางการเมืองทั้งปวง ทั้งนี้เพื่อปิดช่องทางที่จะนำไปสู่ตำแหน่งทางโลกผ่านวงการศาสนาอันจะทำลายเสรีภาพในการพูดและตัดสินใจของผู้รู้

แม้เราอาจไม่จำเป็นต้องปฏิบัติถึงขนาดที่กล่าวมานี้ แต่สมควรตระหนักอยู่เสมอว่าวุฒิการศึกษาและตำแหน่งงานในวงการศาสนาได้ทำลายผู้คนจนเกิดความเสื่อมทรามมามาก

---

[101] อบุลฟัยฎฺ อะฮฺมัด บินมุฮัมมัด บินอัศศิดดี๊ก อัลฆุมารีย์, *อัลอัจวิบะฮฺอัศศอริฟะฮฺลิอิชกาลิลฮะดีษอัฏฏออิฟะฮฺ*, ตรวจทานโดย อัดนาน บินอับดิลละฮฺ ซุฮาร (บัยรูต: ดารุลกุตุบอัลอิลมียะฮฺ, 1423), หน้า 82.

แล้วในกรณีที่ผู้รู้คนหนึ่งไม่สามารถที่จะเอาชนะเล่ห์เหลี่ยมของมันได้ ชัยคฺ ดร.ตะกียุดดีน อัลฮิลาลีย์ﷺได้เล่าว่า ท่านอัลฮาฟิซฺ อัลฆุมารีย์ﷺเป็นผู้ที่สมถะมักน้อยในโลกดุนยานี้ และหากเขาปรารถนาที่จะดำรงชีพเยี่ยงเหล่ากษัตริย์แล้วไซร้ เขาก็ทำมันได้[102]

ความรักที่สานุศิษย์มีต่ออัลฮาฟิซฺ อะฮ์มัด อัลฆุมารีย์ อัลฮะซะนีย์ﷺมีมากจนสานุศิษย์ในสำนักของท่านยอมมอบทรัพย์สินจำนวนมากให้ท่านใช้สอย แต่อัลฮาฟิซฺ อะฮ์มัด อัลฆุมารีย์ อัลฮะซะนีย์ ไม่เคยปล่อยให้ตนเองจมอยู่กับทรัพย์สินเหล่านั้น ท่านนำทรัพย์สินที่ได้รับมาดูแลประชาชน และหันมาใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายยิ่งกว่าใครหลายคนในอียิปต์ยุคนั้น

๕) อัลฮาฟิซฺ อะฮฺมัด อัลฆุมารีย์ อัลฮะซะนีย์ﷺได้แนะนำว่า แนวทางของอัซซะลัฟนั้นควรศึกษาผ่านตำราของเหล่าผู้รู้ฝ่ายซะละฟีย์ อาทิ อิบนุลก็อยยิม และอิบนุอะบิลอิซ อัลฮะนะฟีย์ เป็นต้น ดังที่ท่านอัลฮาฟิซฺได้กล่าวว่า

وَعَلَيْكَ بِقِرَاءَةِ "اجْتِمَاعِ الْجُيُوشِ الْإِسْلَامِيَّةِ عَلَى غَزْوِ الْمُعَطِّلَةِ وَالْجَهْمِيَّةِ"، وَهُوَ مَطْبُوعٌ مَرَّتَيْنِ بِالْهِنْدِ وَبِمِصْرَ، وَ"اخْتِصَارِ الصَّوَاعِقِ الْمُرْسَلَةِ عَلَى الْجَهْمِيَّةِ وَالْمُعَطِّلَةِ" لِابْنِ الْقَيِّمِ، وَهُوَ مَطْبُوعٌ بِمَكَّةَ فِي مُجَلَّدَيْنِ، وَ"رَدِّ الدَّارِمِيِّ عَلَى بِشْر الْمَرِيسِيِّ"، وَهُوَ مَطْبُوعٌ بِمِصْرَ، وَ"التَّوْحِيدِ لِابْنِ خُزَيْمَة"، وَهُوَ مَطْبُوعٌ بِمِصْرَ أَيْضًا. فَإِذَا قَرَأْتَ هَذِهِ الْكُتُبَ حُزْتَ الْمُبْتَغَى فِي عَقَائِدِ السَّلَفِ

“ท่านจงอ่านหนังสือ *อิจติมาอฺอัลญูยูชอัลอิสลามียะฮฺ*ฯ ซึ่งมันถูกพิมพ์สองครั้งที่อินเดียและอียิปต์ และหนังสือ *อิคติศอรอัศเศาะวาอิกอัลมุรซะละฮฺ*ฯ ประพันธ์โดยอิบนุลก็อยยิม (ทั้งสองเล่ม) ซึ่งมันได้ถูกพิมพ์ที่มักกะฮฺในขนาดสองเล่มจบ และ *ร็อดดุดดาริมีย์อะลาบิชรฺอัลมะรีซีย์* ซึ่งถูกพิมพ์ที่อียิปต์ และ *อัตเตาฮีด* ของท่านอิบนุคุซัยมะฮฺ ซึ่งมันได้ถูกพิมพ์ที่

[102] อบูมุฮัมมัด อัลฮะซัน บินอะลีย์ อัลกิตตานีย์ อัลอะษะรีย์, *ฟิกฮุลฮาฟิซฺอะฮฺมัดบินอัศศิดดี้กอัลฆุมารีย์*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (บัยรูต: ดารุลกุตุบอัลอิลมียะฮฺ, 1426), หน้า 58.

อียิปต์เช่นเดียวกัน ครั้นเมื่อท่านได้อ่านหนังสือเหล่านี้แล้ว ท่านก็จะบรรลุเป้าหมายในหัวข้อการศรัทธาต่าง ๆ ของบรรพชนอัซซะลัฟ ﷺ”[103]

ท่านอัลฮาฟิซฺยังได้กล่าวถึงหนังสืออธิบายอัลอะกีดะฮฺอัฏเฏาะฮาวียะฮฺฉบับของท่านอิบนุอบิลอิซ อัลฮะนะฟีย์ ﷺ ไว้ว่า

وهو أوسع من شرح المرجاني وأحسن، لأنه سلفي محض بخلاف المرجاني

“โดยที่มัน (หนังสืออธิบายฉบับนี้) เนื้อหากว้างขวางกว่าฉบับอธิบายของอัลมัรญานีย์และดีงามกว่า เนื่องจากว่าเขา (ท่านอิบนุอบิลอิซ) คือผู้ตามอัซซะลัฟแบบบริสุทธิ์แท้เลย (ไร้ความผิดเพี้ยนใดเจือปนเข้ามา-ผู้แปล) ซึ่งต่างไปจากท่านอัลมัรญานีย์ ﷺ”[104]

ตำราของท่านอัดดาริมีย์และอิบนุคุซัยมะฮฺตามที่อัลฮาฟิซฺเอ่ยชื่อไป ล้วนแล้วแต่เป็นตำราที่แพร่หลายในโลกยุคหลังซะลัฟจากอิทธิพลการฟื้นฟูหลักศรัทธาของอัซซะลัฟโดยท่านชัยคุลอิสลามอิบนุตัยมียะฮฺ ﷺ ทั้งสิ้น ขณะที่ตำราของท่านอิมามอิบนุลก็อยยิมและท่านอิมามอิบนุอบิลอิซ อัลฮะนะฟีย์ก็ล้วนแล้วแต่เขียนขึ้นด้วยการอ้างอิงความคิดของชัยคุลอิสลามมาแทบทั้งดุ้น บ่งชี้ชัดเจนว่าท่านอัลฮาฟิซฺคือผู้รับทอดอิทธิพลทางหลักศรัทธาจากท่านชัยคุลอิสลามมาผ่านทางสานุศิษย์อีกที อย่างไรก็ตามอาจเกิดคำถามขึ้นว่า เหตุไฉนข้อเขียนของท่านอัลฮาฟิซฺบางส่วนจึงตำหนิท่านชัยคุลอิสลามอิบนุตัยมียะฮฺ ﷺ ไว้อย่างรุนแรง ดังเช่นที่ท่านอัลฮาฟิซฺได้กล่าวไว้ว่า

وكتب ابن القيم كلها نافعة مباركة عليها نور، وفيها إفادة وهداية بخلاف كتب شيخه ابن تيمية، فإنها مظلمة بخبث طوية صاحبها، وكبريائه وأنانيته، بل ما ضل من ضل عن الصراط المستقيم إلا بكتبه ويكفيك أن قرن الشيطان النجدي، وأتباعه، ومذهبه الفاسد وليد أفكار ابن تيمية وأقواله...ربيع الثاني 1372.

---

[103] อะฮฺมัด บินอัศศิดดี้ก, *ดัรรุลเฆาะมามอัรเราะกี้กบิเราะซาอิลอัชชัยคฺอัซซัยยิดอะฮฺมัดบินอัศศิดดี้ก*, รวบรวมและตรวจทานโดย อับดุลลอฮฺ บินอับดิลกอดิร อัตตะลีดีย์ (ฏ็อนญะฮฺ: อับดุลลอฮฺ บินอับดิลกอดิร อัตตะลีดีย์, 1421), หน้า 157.

[104] อะฮฺมัด บินมุฮัมมัด บินอัศศิดดี้ก อัลฆุมารีย์, *อัลญะวาบุลมุฟีดลิซซาอิลิลมุซตะฟีด*, หน้า 83.

"หนังสือต่าง ๆ ของอิบนุลก็อยยิม ล้วนแล้วแต่มีคุณูปการความจำเริญทั้งสิ้น ในหนังสือเหล่านั้นมีแสงสว่างแห่งความรู้, และภายในหนังสือเหล่านั้นยังมีสาระประโยชน์ต่าง ๆ และการชี้นำที่ดีงามสู่ความถูกต้อง (แก่ผู้อ่าน) ซึ่งแตกต่างไปจากหนังสือของครูของเขาคืออิบนุตัยมียะฮฺ ทั้งนี้เพราะมันเต็มไปด้วยความมืดมนอันเกิดจากความชั่วร้ายที่มาจากเจตนาภายในตัวของเจ้าของเจตนานั้น และเกิดจากความทะนงตนเย่อหยิ่งและความหลงตนเองของเขา มากไปกว่านั้น คนที่หลงทางออกจากหนทางอันเที่ยงตรงไม่ได้หลงผิดไปหรอก นอกเสียจากว่าตำราเล่มต่าง ๆ ของอิบนุตัยมียะฮฺเป็นต้นเหตุทั้งสิ้น และเพียงพอต่อท่านแล้วที่จะรู้ว่า 'เขาของชัยตอนแห่งเมืองนัจดฺ' (หมายถึงอิมามมุฮัมมัด บินอับดิลวะฮฺฮาบ), ผู้ติดตามของเขาและแนวคิดอันเสื่อมเสียของพวกเขา ล้วนเป็นผลผลิตจากแนวคิดและคำสอนของอิบนุตัยมียะฮฺ"[105]

เป็นที่ทราบกันดีว่า อัลฮาฟิซฺ อะฮฺมัด อัลฆุมารีย์ ไม่ได้เจริญรอยตามแนวทางของชาวซะลัฟไปเสียทั้งหมด ความเป็นศัตรูของท่านที่มีต่อชัยคุลอิสลามอิบนุตัยมียะฮฺ, ต่อนักปราชญ์ในมัสฮับอัลฮันบะลีย์และอิมามมุฮัมมัด บินอับดิลวะฮฺฮาบ ﷺ เกิดขึ้นจากในหลายประเด็นที่นอกเหนือไปจากประเด็นเรื่องพระนามและคุณลักษณะของพระเจ้า และประเด็นสำคัญที่สุดคือการที่นักปราชญ์เหล่านี้ต่อต้านแนวทางอัศศูฟีย์, ต่อต้านการปลูกสร้างสถูปและวิหารขึ้นบนหลุมศพและการต่อต้านแนวความคิดที่เชิดชูท่านวงศ์วานของท่านนบี ﷺ เหนือกว่าบรรดาเศาะฮาบะฮฺท่านอื่น ๆ (อัตตะชัยยุอฺ) ฯลฯ ทั้งหมดนี้เป็นปัจจัยที่ทำให้ท่านอัลฮาฟิซฺมีท่าทีแข็งกร้าวกับท่านชัยคุลอิสลามอิบนุตัยมียะฮฺ

อย่างไรก็ตามแต่ข้อเขียนที่ตำหนิชัยคุลอิสลาม ﷺ ข้างต้น ระบุการเขียนไว้ในเดือนของอิสลามว่า "เราะบีอุษษานีย์ ฮ.ศ.1372" ขณะที่หนังสือ "อัตตันกีลเอาอัตตักตีลลิมันอะบาฮัตตัมษีล" ถูกเขียนขึ้นในปี ฮ.ศ.1374[106] เมื่อพิจารณาจากปีที่เขียนหนังสือ ทำให้

---

[105] อะฮฺมัด บินมุฮัมมัด บินอัศศิดดี้ก อัลฆุมารีย์, *อัลญะวาบุลมุฟีดลิซซาอิลิลมุซตะฟีด*, หน้า 11.

[106] อบุลฟัยฎฺ อะฮฺมัด บินมุฮัมมัด บินอัศศิดดี้ก อัลฆุมารีย์, *อัตตันกีลเอาอัตตักตีลลิมันอะบาฮัตตัมษีล*, หน้า 36.

พบว่าในหนังสือ “อันตันกีลฯ” นี้ ท่านอัลฮาฟิซฺได้อ้างอิงและยกย่องหนังสือ “อิกติฎออ์อัศศิรอฎอัลมุซตะกีมมุคอละฟะตะอัศฮาบิลญะฮีม” ของท่านอิบนุตัยมียะฮฺไว้[107] เช่นเดียวกับในหนังสือ “อัลอิซตินฟารลิฆ็อซวิตตะชับบุฮิบิลกุฟฟาร” ท่านอัลฮาฟิซฺ อัลฆุมารีย์ ก็ได้มีการอ้างอิงคำกล่าวของท่านอิบนุตัยมียะฮฺจากหนังสือ “อิกติฎออ์อัศศิรอฎอัลมุซตะกีมมุคอละฟะตะอัศฮาบิลญะฮีม” ทั้งการอ้างอิงข้อความมาโดยตรงหรือการอธิบายโดยอิงตามความเห็นของท่านอิบนุตัยมียะฮฺในประเด็นของการเลียนแบบกาฟิร[108] นั่นหมายความว่า 2 ปีภายหลังจากที่ท่านอัลฮาฟิซฺได้เคยตำหนิตำราของชัยคุลอิสลามไปอย่างรุนแรง ท่านอัลฮาฟิซฺเองกลับมีท่าทีโอนอ่อนลงและกลับมาอ้างอิงตำราของท่านชัยคุลอิสลามอิบนุตัยมียะฮฺ ﷺมากขึ้น โดยเฉพาะในหนังสือ “อัลอิซตินฟารลิฆ็อซวิตตะชับบุฮิบิลกุฟฟาร” ท่านอัลฮาฟิซฺได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า ท่านเราะซูลﷺได้ออกคำสั่งห้าม**มิให้ยึดเอาหลุมศพมาเป็นที่ละหมาดและยังออกคำสั่งให้ปรับกุบู้รด้วยการถมดินลงบนตัวหลุมศพให้สูงขึ้นจากพื้นดินปกติเพียงประมาณหนึ่งคืบและไม่มีการปลูกสร้างสิ่งใดทับลงบนกุบู้ร ทั้งนี้เป็นการสั่งใช้ให้มุสลิมหนีห่างจากการเลียนแบบชาวยิวและคริสต์ในเรื่องนี้**[109] คำอธิบายนี้สอดคล้องแทบทุกประการกับข้อเขียนของชัยคุลอิสลามอิบนุตัยมียะฮฺในตำราที่ท่านอัลฮาฟิซฺได้ยกย่องไว้[110]

๖) อัลฮาฟิซฺ อัซซัยยิด อะฮฺมัด อัลฆุมารีย์ อัลฮะซะนีย์ﷺได้กล่าวถึงอัลลามะฮฺอัลอัลบานีย์ﷺไว้ว่า

[107] เรื่องเดียวกัน, หน้า 44.

[108] อะฮฺมัด บินอัศศิดดี้ก อัลฆุมารีย์, *อัลอิซตินฟารลิฆ็อซวิตตะชับบุฮิบิลกุฟฟาร*, ตรวจทานและย่อโดย อับดุลลอฮฺ บินอับดิลกอดิร อัตตะลีดีย์, พิมพ์ครั้งที่ 3 (บัยรูต: ชะริกะฮฺดาริลบะชาอิรอัลอิสลามียะฮฺลิฏฏิบาอะฮฺวันนัชรฺวัตเตาซีอฺ, 1425), หน้า 15, 27-28, 42.

[109] เรื่องเดียวกัน, หน้า 40-41.

[110] อะฮฺมัด บินอับดิลฮะลีม บินอับดิซซะลาม บินตัยมียะฮ, *อิกติฎอุศศิรอฏิลมุซตะกีมลิมุคอละฟะติอัศฮาบิลญะฮีม*, เล่ม 1, ตรวจทานโดย นาศิร บินอับดิลกะรีม อัลอักลฺ, พิมพ์ครั้งที่ 2 (อัรริยาฎ: ดารอิชบิลียาลินนัชรฺวัตเตาซีอฺ, 1419), หน้า 388.

وناصر الدين الألباني قدم إلى دمشق وهو لا يعرف العربية فتعلمها، وأقبل على علم الحديث، فأتقنه جدا جدا، وأعانته مكتبة الظاهرة المشتملة على نفائس المخطوطات في الحديث،...ولولا مذهبه وعناده لكان من أفراد الزمان في معرفة الحديث، مع أنه لا يزال فاتحا دكان الساعات. وقعت لنا معه مناظرة يطول ذكرها.

"และนาศิรุดดีน อัลอัลบานีย์นั้น เขาได้มุ่งหมาย (เดินทาง) มายังเมืองดามัสกัสในสภาพที่เขายังไม่รู้ภาษาอาหรับเลยด้วยซ้ำ จากนั้นเขาก็ได้เรียนภาษาอาหรับและเขาก็หันไปตั้งใจบากบั่นศึกษาในศาสตร์ฮะดีษจนเขากลายมาเป็นผู้ที่มีทักษะช่ำชองในศาสตร์ฮะดีษมาก ๆ และห้องสมุดซอฮิรียะฮฺ (ในเมืองดามัสกัส) ซึ่งอุดมไปด้วยชิ้นงานหายาก[111]จากต้นฉบับลายมือในศาสตร์ฮะดีษ (มัน) ได้ช่วยเหลือตัวเขา (ให้แก่กล้าทางด้านวิชาการฮะดีษ-ผู้แปล)... และหากไม่มีสำนักคิดที่เขายึดถือและยังไม่มีความหัวดื้อของเขาปรากฏอยู่แล้วไซร้ **เขาจะกลายเป็นหนึ่งในบรรดาบุรุษผู้หาใครทัดเทียบมิได้แห่งยุคสมัยเลยในเรื่องของการถ่องแท้ต่อวิชาการฮะดีษ** ทั้งที่ตัวเขาก็ยังคงเป็นคนที่เปิดร้านนาฬิกาอยู่ด้วยก็ตาม ซึ่งระหว่างเรากับเขานั้นได้เกิดการโต้เถียงกันที่ถ้ากล่าวถึงมันไปก็คงจะยืดยาว"[112]

ท้ายที่สุดแล้ว การโต้แย้งของอัลลามะฮฺ อัลบานีย์ﷺได้ทำให้อัลฮาฟิซฺ อัลฆุมารีย์กลับเนื้อกลับตัวจากที่เคยสนับสนุนการปลูกสร้างสิ่งต่าง ๆ บนสุสาน[113]

๗) สายรายงานฮะดีษของชาวอียิปต์และศิษย์จากรั้วอัลอัซฮัรในทุกวันนี้ สืบทอดผ่านรายงานจากท่านอัลฮาฟิซฺกันในหลายกระแส แม้แต่ ดร.อุซามะฮฺ อัลอัซฮะรีย์ ก็มีการสืบทอดสายรายงานผ่านอัลฮาฟิซฺ อะฮฺมัด อัลฆุมารีย์ โดยที่ ดร.อุซามะฮฺ ได้ฟัง "อัลฮะดีษอัลมุซัลซัลบิเยามิลอีด" มาจาก อัลฮะบี๊บ อุมัร บินฮามิด อัลมักกีย์ ในวันอีด และอุมัร บินฮามิดก็รับฟังฮะดีษนี้ต่อมาจากชัยคฺอับดุลลอฮฺ อัตตะลีดีย์ และฟังต่อมาจากอัลฮาฟิซฺ อะฮฺมัด อัลฆุมารีย์

---

[111] คำว่า นะฟาอิซ ในภาษาอาหรับมีหลายความหมาย และหนึ่งในความหมายของคำ ๆ นี้คือ "curio" หรือวัตถุโบราณหายากหรือสิ่งที่หายากซึ่งสอดรับกับบริบทของคำพูดในประโยคนี้ที่สุด

[112] อะฮฺมัด บินอัศศิดดี๊ก, *ดัรรุลเฆาะมามอัรเราะกี๊กบิเราะซาอิลอัชชัยคฺอัซซัยยิดอะฮฺมัดบินอัศศิดดี๊ก*, หน้า 191.

[113] อ่านการวิเคราะห์เพิ่มเติมประเด็นนี้ได้ใน มุนีร ฮามิด อัลบุเกาะมีย์, *อารออ์อะฮฺมัดบินอัศศิดดี๊กอัลฆุมารีย์อัลอะเกาดียะฮฺ*, หน้า 356-357.

ด้วยกับสายรายงานของท่านอัลฮาฟิซฺซึ่งไล่ย้อนกลับไปหาท่านอิบนุอับบาซﷺ นั่นก็หมายความว่า ดร.อุซามะฮฺ ได้สืบทอดสายรายงานของฮะดีษบทนี้ผ่านนักวิชาการสองคนที่ละทิ้งแนวทางอัลอะชาอิเราะฮฺไปแล้ว คือชัยคฺอัตตะลีดีย์และอัลฮาฟิซฺ อัลฆุมารีย์[114] และตัวของท่าน ดร.อุซามะฮฺ เองก็ได้พรรณนาถึงตำแหน่งทางวิชาการอันยิ่งใหญ่ของท่านอัลฮาฟิซฺไว้ว่า

الحافظ الناقد السيد أحمد بن محمد بن الصديق الغماري.

"อัลฮาฟิซฺ อันนากิด (นักวิพากษ์ฮะดีษ) อัซซัยยิด (ลูกหลานของท่านนบีﷺ) อะฮฺมัด บินมุฮัมมัด บินอัศศิดดี้ก อัลฆุมารีย์"[115]

ข้อมูลส่วนนี้ชี้ชัดว่า สายรายงานฮะดีษของนักวิชาการชื่อดังแห่งรั้วมหาวิทยาลัยอัลอัซฮัรในเวลานี้ จำนวนหนึ่งของมันได้ถูกสืบทอดผ่านบุคคลที่มีทั้งตักฟีร (การตัดสินว่าเป็นกาฟิร), ตับดีอฺ (การตัดสินว่าหลงผิด), และตัฟซีก (การตัดสินว่าเป็นคนชั่ว) ต่อแนวทางของอัลอะชาอิเราะฮฺและต่อเหล่าบุคลากรในรั้วอัลอัซฮัร นับเป็นการทลาย "มายาคติโฉดเขลา" ของพวกอะชาอิเราะฮฺบางส่วนที่มัก "คุยโว" ว่า พวกคณะใหม่วะฮฺฮาบีย์ไม่สามารถสืบสายรายงานฮะดีษนอกเสียจากต้องสืบผ่านอัลอะชาอิเราะฮฺเท่านั้น ขณะที่พวกเขาเองกลับรับทอดสายรายงานผ่านอัลฮาฟิซฺ อัลฆุมารีย์ และแม้แต่บัดนี้ พวกเขาก็ยังเทิดทูนและนิ่งเงียบต่อสิ่งที่อัลฮาฟิซฺได้ตำหนิอัลอะชาอิเราะฮฺไว้

สิ่งที่ข้าฯ กล่าวไปทั้งหมดเกี่ยวกับอัลอัซฮัรเป็นความเห็นที่เกิดขึ้นจากการศึกษาแนวคิดและชีวิตของอัลฮาฟิซฺ หากท่านใดมีทัศนะที่แตกต่างจากข้อเขียนของข้าฯ ตัวข้าฯ ย่อมเปิดกว้างในการเห็นต่างนั้นได้ แต่หากมีผู้ใดว่าร้ายและเสียดสีข้าฯ ก็ขอให้เขาได้โปรดสำรวมวาจาไว้บ้าง เพื่อมิให้ข้าฯ ต้องตอบโต้กลับด้วยถ้อยคำที่รุนแรง

---

114 أسامة السيد الأزهري Usama Elsayed Alazhary, "อัลฮะดีษอัลมุซัลซัลบิเยามิลอีด," เฟซบุ๊ก, 28 มกราคม 2568, https://www.facebook.com/share/p/18gp3idusC/

115 อุซามะฮฺ อัซซัยยิด อัลอัซฮะรีย์, *อะซานีดอัลมิศรียีน* (ม.ป.ท.: ดารุลฟะกีฮฺลินนัชรฺวัตเตาซีอฺ, 1432), หน้า 181.

Usama أسامة السيد الأزهري Elsayed Alazhary · ติดตาม

4 ต.ค. 2557 ·

(الحديث المسلسل بيوم العيد):
وقع لي الحديث مسندا موصولا من عدة طرق،
فسمعته من الحبيب عمر بن حامد الجيلاني المكي
في يوم عيد، قال حدثنا الشيخ عبد الله بن عبد
القادر التليدى فى يوم عيد، قال حدثنا الحافظ أحمد
بن محمد بن الصديق الغماري في يوم عيد بسنده
إلى ابن عباس.
وقرأته على الشيخ خالد عبد الكريم تركستاني في
يوم عيد، وهو سمعه من جماعة منهم مسند العصر
ياسين الفاداني، والسيد محمد علوي، والشيخ
إسماعيل عثمان زين، والشيخ عبد الله التليدي،
والشيخ محمد عاشق إلهي البرني، بأسانيدهم إلى
ابن عباس.
وقرأته على فضيلة الشيخ محمد عبد الله الرشيد في
يوم عيد، وهو سمعه من جماعة منهم الشيخ
إسماعيل عثمان الزين في عدة أعياد، بسنده
المذكور في ثبته: (صلة الخلف) إلى ابن عباس.
وقرأت على فضيلة الشيخ عبد الحكيم بن محمد
بكري الأنيس الحلبي في يوم عيد، وعلى فضيلة
الشيخ خالد بن عبد الكريم تركستاني في يوم عيد،
فقلت: أخبركما مسند العصر محمد ياسين الفاداني
في يوم عيد: حدثنا الشيخ عمر حمدان المحرسي،
والشيخ محمد عبد الباقي الأنصاري، والشيخ علي
بن فالح الظاهري، في يوم عيد، قالوا: أخبرنا العلامة
فالح بن محمد الظاهري في يوم عيد: قال أخبرنا أبو
عبد الله محمد بن علي السنوسي في يوم عيد: قال

ภาพที่ 1.3 สายรายงานฮะดีษของ ดร.อุซามะฮฺ อัลอัซฮะรีย์ ซึ่งสืบสายรายงานผ่านอัลฮาฟิซฺ อะฮฺมัด อัลฆุมารีย์ ผู้เกลียดชังแนวทางอัลอะชาอิเราะฮฺ